

TARTU RIIKLIK ÜLIKOO

H. SIIGUR

**NSV LIIDU
RIIGIKULUD RIIKLIKULE
SOTSIAALKINDLUSTUSELE
JA SOTSIAALHOOLDUSELE**

TARTU 1961

A-23594

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL

RAHANDUSE JA KREDIIDI KATEEDER

H. SIIGUR

**NSV LIIDU
RIIGIKULUD RIIKLIKULE
SOTSIAALKINDLUSTUSELE
JA SOTSIAALHOOLDUSELE**

TARTU 1961

Тартуский государственный университет
ЭССР, г. Тарту, ул. Юликооли, 18
Х. Сиигур
РАСХОДЫ НА СОЦИАЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ И
СОЦИАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ В СССР
На эстонском языке

Vastutav toimetaja R. Hagelberg
Korrektor E. Võhandu

=====

TRÜ Rotaprint 1961. Trükipoognaid 3,75.
Tir. 400 eks. MB 00657. Tell. nr. 454.

Hind rbl. 0.11

SISSEJUHATUS.

Käesolev õppematerjal "NSV Liidu riigikulud riiklikule sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalhooldusele" on mõeldud kasutamiseks TRÜ Majandusteaduskonna rahandusharu üliõpilastele õppeaines "NSV Liidu ja välisriikide rahandus." Nimetatud tööd võivad kasutada ka Majandusteaduskonna kaubandusharu üliõpilased õppeaines "NSV Liidu rahandus ja krediit."

Töös käsitletavat küsimust kujutavad endast üht osa ulatuslikumast teemast "NSV Liidu riigikulud sotsiaal-kultuurilisteks üritusteks." Töös antakse ülevaade sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse kulude olemusest, nende osast elanikkonna materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamisest, kulude finantseerimisallikatest ning finantseerimise korra-
st. Teemas käsitletakse ka sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse kulude põhiliike, isikute ringi, kelle suhtes vastavad kulud tehakse, sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse organisatsiooni ning vastavate pensionide, toetuste ja abirahade taotlemise, määramise ja maksmise korda. Seepärast väljub küsimuste käsitus mõningal määral nendest raamidest, milles tavaliselt riikliku sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse küsimusi käsitletakse rahandusalastes õpikutes. Töö niisugusel ülesehitamisel on lähtutud sellest, et kõigil majandusteadlastel tuleb oma igapäevases töös paratamatult kokku puutuda sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse küsi-

mustega.

Töö on käsitletud ainult sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse põhiküsimusi. Õppematerjali koostaja eeldab, et iga üliõpilane tutvub NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 14.juulil 1956.a. vastuvõetud "Riikliku pensionide seadusega", NSV Liidu Ministrite Nõukogu 4.augusti 1956.a. määrusega nr. 1044 kinnitatud "Riikliku pensionide määramise ja väljamaksmise korra määrustikuga" ja ÜAÜKN-i Presiidiumi 5.veebruari 1955. a. otsusega kinnitatud "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustikuga".

Töö koostamisel on arvestatud hindade mastaabi muutmist alates 1.jaanuarist 1961.a.

Tartus september 1960.a.

Koostaja.

TARTU ÜLIKOOLI
RAAMATUKOGU

§ 1. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE JA SOTSIAALHOOL-
DUSE MÕISTE JA ÜLESANDED.

NSV Liidu kõigi töövõimeliste kodanike ja nende perekonnaliikmete põhiliseks sissetulekuallikaks on tasu töö eest vastavalt tehtud töö hulgale ja kvaliteedile. Töötasu on selleks allikaks, mille arvel toimub töötajate ja nende perekonnaliikmete materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamine. Kuid peale töötasu toimub elanikkonna materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste ulatuslik rahuldamine ka veel teiste allikate arvel. Nendeks on tasuta hariduse, tasuta arstiabi ja mitmesuguste tasuta või vähese tasu eest kultuuriliste ürituste organiseerimine, samuti ka mitmesuguste toetuste, pensionide ja abirahade maksmine.

Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus hoolitsevad ka nende kodanike materiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldamise eest, kes on kaotanud töövõime kas alaliselt või ajutiselt. Nende kodanike kindlustamine toimub vastavate pensionide, toetuste ja abirahade maksmise ja neile mitmesuguste ürituste organiseerimise teel. Töövõimetute ühiskonnaliikmete materiaalseks kindlustamiseks ja nende kultuuriliste vajaduste rahuldamiseks eraldab ühiskond ühe osa rahvatulust. See osa rahvatulust, mis eraldatakse vanade ja töövõimetute ühiskonnaliikmete ülalpidamiseks, kujutabki endast ühiskondlikku sotsiaalkindlustuse fondi kõige laiemas mõttes.

Kuid ühiskonnaliikmete kindlustamine vanaduse ja töövõimetuse korral võib toimuda mitmeti - kas riigi kätte tsent-

raliseeritud fondina koondatud vahendite arvel või siis teatud majandites või majanditerühmades loodavate ühiskondliku vastastikuse abistamise fondide arvel. Riigi tsentraliseeritud fondide arvel võib ühiskonna liikmete kindlustamine omakorda toimuda kas riikliku sotsiaalkindlustuse või riikliku sotsiaalhoolduse korras.

Seega koosneb ühiskondlik sotsiaalkindlustuse fond järgmistest osadest:

- 1) riikliku sotsiaalkindlustuse vahenditest,
- 2) riikliku sotsiaalhoolduse vahenditest,
- 3) kooperatsiooni- ja kolhoosiliikmete kindlustamise ja ühiskondliku vastastikuse abistamise fondi vahenditest.

Erinevused esinevad nii ühiskondliku kindlustusfondi iga koostisosa moodustamise allikates, moodustamise meetodites kui ka vastava fondiosa kasutamises.

Käesoleva teema raames käsitletakse ainult riiklikku sotsiaalkindlustust ja riiklikku sotsiaalhooldust, milleks tehtavad kulutused arvatakse NSV Liidu riigikulude hulka.

Riiklik sotsiaalkindlustus NSV Liidus kujutab endast tööliste ja teenistujate materiaalse kindlustamise ja elukondliku teenindamise süsteemi vanaduse, haiguse, töövõime kaotuse ja teistel juhtudel samuti tööliste ja teenistujate perekondade materiaalse kindlustamise ja elukondliku teenindamise süsteemi seaduses ettenähtud juhtudel. Kindlustamine riikliku sotsiaalkindlustuse korras toimub riigi poolt tasuta ettevõtete ja asutuste sissemaksetest moodustatud fondi arvel.

Riiklik sotsiaalkindlustus ei haara üksnes kindlustamist abirahadega ja pensionidega, vaid ka teenindamist sanatooriumide, puhkekodude, pioneerlaagrite, ravitoitlustamisega. Nende vahendite arvel korraldatakse ka mitmesuguseid üritusi. Samuti eraldatakse osa sotsiaalkindlustuse vahendeist kultuur-hariduslike asutuste, spordihoonete jne. ehitamiseks, remondiks ja sisustamiseks.

Riiklik sotsiaalkindlustus NSV Liidus rajaneb järgmis-

tele põhiprintsiipidele:

1. Ta haarab kõiki töölisi ja teenistujaid kõikidel töö- võimetuse juhtudel ning naistöötajaid peale selle veel raseduse, sünnituse ja real teistel juhtudel.

Tööliste ja teenistujate perekonnaliikmetele laieneb riiklik sotsiaalkindlustus seaduses ettenähtud juhtudel.

2. Kulud sotsiaalkindlustusele kaetakse riiklike vahendite arvel.
3. Sotsiaalkindlustust teostatakse demokraatliku tsentralismi alusel - juhtimine põhiküsimustes keskusest on seotud masside laialdase initsiatiivi ja enesealgatusega kohtadelt.

Riikliku sotsiaalkindlustusega analoogilised ülesanded on ka riiklikul sotsiaalhooldusel, mis kujutab samuti endast töötajate ja nende perekonnaliikmete materiaalse kindlustamise ja kultuurilis-elukondliku teenindamise süsteemi. Kuid riiklik sotsiaalhooldus erineb riiklikust sotsiaalkindlustusest eelkõige sotsiaalhoolduse vajadusteks eraldatavate vahendite allika poolest.

Nii riiklik sotsiaalkindlustus kui ka riiklik sotsiaalhooldus kujutavad endast rahvatulu jaotamise vorme ning neid kasutatakse töötajate materiaalse ja kultuurilise heaolu tõstmise vahenditena.

Koos nõukogude riigi ja ühiskonna arenemisega on pidevalt suurenenud ka riigi kulutused sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalhooldusele. Koos mitmesuguste teiste riigi arvel tehtavate kulutustega moodustavad need kolossaalse summa. Nii näiteks moodustasid riigi kulud sotsiaalkindlustusele, pensionidele, stipendiumidele, tasuta õppimisele ja ravimisele ning muud väljamaksed ühiskondlikule teenindamisele 1958.aastal 215 miljardit rubla ja 1959.aastal 230 miljardit rubla.¹

¹ N.S. Hruštšovi ettekanne NSV Liidu Ülemnõukogu istungjärgul "Desarmeerimine on tee rahu kindlustamisele ja rahvaste sõpruse tagamisele", "Rahva Hääl" Nr.12 (5204) 15.I 1960.a.

Seoses kommunistliku ülesehitustöö edusammudega suurenevad riigi kulud sotsiaalkindlustusele ja sotsiaalhooldusele iga aastaga. Nii näiteks vastavalt NLKP XXI erakorralise kongressi otsustele on käesoleval seitseaastakul ette nähtud pensionide minimaalmäärade tunduv tõstmine ja riikliku sotsiaalkindlustuse ja sotsiaalhoolduse edasine parandamine ja täiustamine.

Seega riiklik sotsiaalkindlustus ja riiklik sotsiaalhooldus on tähtsaks vahendeiks nõukogude inimeste heaolu tõstmisel. Nad aitavad kaasa nõukogude inimeste materiaalsele kindlustamisele vanaduse, töövõimetuse jt. juhtudel ning kindlustavad suurel määral ka töötajatele NSV Liidu konstitutsiooniga ettenähtud õiguse puhkusele reaalse teostamise.

§ 2. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE ORGANISATSIOON NSV LIIDUS.

Riikliku sotsiaalkindlustuse haldamine NSV Liidus kuulub alates 1933.a. töölisklassi kõige massilisema ühiskondliku organisatsiooni - ametiühingute pädevusse. Sellega kindlustatakse tööliste ja teenistujate laialdane kaasatõmbamine riikliku sotsiaalkindlustuse praktilisele haldamisele ja riikliku sotsiaalkindlustuse allutamine töötajate vahetule kontrollile.

Ametiühinguorganite õigused ja kohustused riikliku sotsiaalkindlustuse valdkonnas määratakse kindlaks seadusandlusega. Ametiühingute sotsiaalkindlustusealase töö organisatsioonilised küsimused lahendatakse Üleliidulise Ametiühingute Kesknõukogu (ÜAÜN) poolt.

Ametiühingud teostavad riiklikku sotsiaalkindlustust kõigi tööliste ja teenistujate suhtes, sõltumata sellest, kas tööline või teenistuja on ametiühingu liige või mitte.

Riikliku sotsiaalkindlustuse üldist juhtimist ja ametiühinguorganite instrueerimist ning kontrollimist riikliku sotsiaalkindlustuse küsimustes teostab ÜAÜKN. ÜAÜKN võtab

osa riikliku sotsiaalkindlustusealaste küsimuste läbivaatamisest NSV Liidu valitsuses, kontrollib sotsiaalkindlustusealaste seaduste ja määruste täitmist, annab juhendeid ja seletusi kehtiva seadusandluse rakendamiseks. ÜAÜKN töötab välja ja esitab NSV Liidu valitsusele läbivaatamiseks ettepanekud sotsiaalkindlustuse küsimustes, koostab ja esitab valitsusele sotsiaalkindlustuse koondeelarve projekti ja sotsiaalkindlustuse eelarve täitmise aruande, kontrollib kõigi ametiühinguorganite riikliku sotsiaalkindlustusealast tööd.

Vabariikide, kraide ja oblastite ametiühingute nõukogud juhivad ametiühingute vabariiklike ja oblasti-(krai-) komiteede sotsiaalkindlustusealast tööd, kinnitavad antud vabariigi või oblasti (krai) sotsiaalkindlustuse eelarve, kontrollivad selle täitmist ja juhivad vahetult nende ametiühingu käitis- ja kohalike komiteede tegevust, millel puuduvad antud oblastis (krais) või vabariigis oma oblasti- või vabariiklikud komiteed.

Riikliku sotsiaalkindlustuse praktiline juhtimine ja kontrollimine on koondunud ametiühingute nõukogudesse ja ametiühingute vabariiklikes komiteedesse. Igal ametiühingu nõukogul on oma sotsiaalkindlustuse eelarve, mis kuulub koostisosana ÜAÜKN-i sotsiaalkindlustuse eelarvesse. Ametiühingute nõukogudes on loodud spetsiaalsed sotsiaalkindlustuse osakonnad. Samuti esinevad sotsiaalkindlustuse osakonnad ametiühingute vabariiklikes komiteedes ja mõningates oblasti-(krai-) komiteedes.

Kohtadel, s.o. ettevõtetes ja asutustes teostavad riikliku sotsiaalkindlustust ametiühingu käitis- ja kohalikud komiteed. Ametiühingu käitis- või kohaliku komitee ülesannetesse kuulub:

- 1) sotsiaalkindlustuse toetuste määramine ja kontroll nende arvutamise ja väljamaksmise õigsuse üle;
- 2) võitluse pidamine haigestumise ja traumatismiga;
- 3) osavõtt plaanide väljatöötamisest tervishoiutingimuste parandamiseks ettevõttes;

- 4) ravi-profülaktiliste asutuste töö kontrollimine;
- 5) tööliste ja teenistujate suunamine sanatooriumidesse, puhkekodudesse, ravitoitlustamisele jne.;
- 6) pensionide väljamaksmine töötavatele pensionäridele ettevõtte kassaaparaadi kaudu, abi osutamine töölistele ja teenistujatele pensioni taotlemisel, osavõtt ATEK-i tööst;
- 7) sotsiaalkindlustuse alaeelarve koostamine ja kontroll selle täitmise üle, abinõude rakendamine ettevõtte või asutuse poolt sotsiaalkindlustuse maksete õigeaegseks tasumiseks, aruannete esitamiseks jne.;
- 8) sotsiaalkindlustusealase töö suunamine tsehhides ja ametiühingurühmades.

Laiade töötajatemasside kaasatõmbamiseks sotsiaalkindlustusealasele tööle ja tööliste ning teenistujate teenindamise parandamiseks moodustatakse suuremates ettevõtetes ja asutustes, kus on üle 300 tööliste või teenistuja, ametiühingu käitis- või kohaliku komitee juures sotsiaalkindlustuse komisjonid. Vajaduse korral võidakse sotsiaalkindlustuse komisjone organiseerida ametiühingu käitis- või kohaliku komitee otsusel ka väiksemates ettevõtetes ja asutustes.

Komisjoni liikmete arv määratakse kindlaks ametiühingu käitis- või kohaliku komitee poolt. Komisjoni liikmed määratakse ametiühingu käitis- või kohaliku komitee poolt vabahtlikkuse printsiibi alusel tööliste ja teenistujate hulgast. Komisjoni esimeheks on alati ametiühingu käitis- või kohaliku komitee esimees.

Juhtudel, kui on moodustatud sotsiaalkindlustuse komisjon, täidab see praktiliselt kõiki neid ülesandeid, mis sotsiaalkindlustuse alal kuuluvad ametiühingu käitis- või kohaliku komitee pädevusse. Kui komisjoni moodustatud ei ole, täidetakse kõik sotsiaalkindlustusealased ülesanded vahetult ametiühingu käitis- või kohaliku komitee enda poolt.

Kui ettevõttes on moodustatud ametiühingu tsehhikomiteed, siis moodustatakse ka tsehhi sotsiaalkindlustuse komis-

jonid, mille ülesanded on analoogilised tehase sotsiaalkindlustuse komisjoniga, kuid arusaadavalt ainult tsehhil ulatuses.

Igas ametiühingu rühmas valitakse üheks aastaks sotsiaalkindlustuse delegaadid. Viimased töötavad ametiühingu rühmaorganisaatori ja sotsiaalkindlustuse komisjoni juhendite alusel. Sotsiaalkindlustuse delegaatide põhiülesandeks on abi osutamine haigestunud töölistele ja teenistujatele, võitlus haigestumise ning traumatismi vastu ja töö- ning elukondlike tingimuste tervislikumaks muutmise eest.

§ 3. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE VAHENDID.

Riikliku sotsiaalkindlustuse fond oma põhiosas moodustatakse maksetest, mida tasuvad ettevõtted, asutused või organisatsioonid teatud kindla protsendi näol faktiliselt kasutatud palgafondist, ilma mahaarvamisteta tööliste või teenistujate töötasust. Seega on NSV Liidus töölisel ja teenistujal täielikult vabastatud sotsiaalkindlustuse maksete tasumisest.

Iga ettevõtte ja asutus on kohustatud end registreerima kindlustusmaksete maksjana 10 päeva jooksul arvates ettevõtte või asutuse organiseerimisest selles ametiühingus, millesse kuuluvad tema töölisel ja teenistujad.

Kõik ettevõtted ja asutused, mille töölisel ja teenistujad kuuluvad antud ametiühingusse, maksavad kindlustusmakseid antud ametiühingule kindlaksmääratud tariifi alusel.

Kindlustusmaksete tariifid määrab kindlaks NSV Liidu Ministrite Nõukogu teatud protsendina kasutatud palgafondist.¹

Riikliku sotsiaalkindlustuse maksete tariifid on diferentseeritud ametiühingute järgi ja sõltuvad ametiühingu ku-

¹ Vt. Постановление Совета Министров СССР от 28 января 1958 г. № 117 "О тарифных взносах на государственное социальное страхование по профессиональным союзам". Сборник постановлений, приказов и инструкции по финансово-хозяйственным вопросам 1958, 3, лк. 20.

ludest sotsiaalkindlustusele. Viimased on omakorda tingitud suurel määral vastavate ettevõtete tootmistingimustest ja töötajate koosseisust. Nad hõlbivad 4,4 protsendist kuni 9 protsendini palgafondist. Nii näiteks ettevõtted, mis on registreeritud sisetööstuse töölise ametiühingus, maksavad kindlustumakseid 9% palgafondist, asutused ja ettevõtted, mis on registreeritud haridus- ja kultuuritöötajate ametiühingus - 4,6% jne.

Kindlustumakseid arvutatakse kõigilt palgaliikidelt, samuti preemiadelt, mille makamine antud ettevõttes või asutuses kehtivate palgasüsteemidega on ette nähtud.

Kindlustumakseid ei arvutata järgmistelt summadelt:

- 1) vallandustoetustelt,
- 2) päevarahadelt komanderingute puhul ning päevarahadelt ja toetustelt töötaja üleviimise puhul teise paikkonda,
- 3) autorihonorarilt,
- 4) riiklike ettevõtete poolt tasuta antud korteri kommunaalteenuste ja kütte väärtuse summalt või nende asemel välja makstud rahasummalt,
- 5) tasuta väljaantud sõidupiletite summalt,
- 6) summadelt, mis on välja antud sõidukulude katteks;
- 7) ettevõttefondist makstavatelt preemiadelt, preemiadelt leiutise või ratsionaliseerimisettepaneku eest, üleliidulise sotsialistliku võistluse preemiadelt, natuuras antavatelt preemiadelt ja mõningatelt teistelt preemiadelt;
- 8) eririietuse, eriseebi, eripiima maksumuse summadelt, töötaja oma tööriista kasutamise eest makstavatelt summadelt;
- 9) administratsiooni poolt ravimiseks väljaantud ühekordsetelt toetustelt.

Peale sotsiaalkindlustuse maksete assigneeritakse viimastel aastatel suuri summasid ka riigieelarvest mittetöötavatele pensionäridele pensioonide väljamaksmiseks, mis sisuliselt suurendab riikliku sotsiaalkindlustuse fondi vahendeid.

Sotsiaalkindlustuse fond saab vahendeid ka teistest allikatest, näiteks viivistena õigeaegselt tasumata sotsiaalkindlustuse maksetelt, protsentidena jooksvatest kontodest,

tööliste ja teenistujate poolt makstavast tuusikute hinna-
osast jne. Kuid kõik need laekumised kokku moodustavad ainult
2-3% laekumistest riikliku sotsiaalkindlustuse fondi.

Riikliku sotsiaalkindlustuse vahendid kuuluvad NSV Liidu riigieelarve koostisse. NSV Liidu riigieelarve alusel kinnitab NSV Liidu Ministrite Nõukogu üleliidulise sotsiaalkindlustuse eelarve.

Sotsiaalkindlustuse eelarvega määratakse kindlaks, kui palju ametiühingud peavad saama antud aastal sotsiaalkindlustuse makseid ja teisi summasid ja missugused summad ja millisteks otstarveteks nad võivad kulutada. Seega sotsiaalkindlustuse eelarve on ametiühingute sotsiaalkindlustusalase töö konkreetne plaan antud aastaks.

Üleliidulise sotsiaalkindlustuse eelarve alusel kinnitab UAKN-i Presiidium ametiühingute nõukogude sotsiaalkindlustuse eelarved. Ametiühingute nõukogud kinnitavad omakorda ametiühingu vabariiklike, krai- või oblastikomiteede sotsiaalkindlustuse eelarved. Vabariiklikud (oblasti-, krai-) komiteed kinnitavad ametiühingu käitis- ja kohalike komiteede sotsiaalkindlustuse alaeelarved. Kui ametiühingu käitis- või kohalik komitee allub vahetult ametiühingute nõukogule, siis kinnitab tema sotsiaalkindlustuse eelarve ametiühingute nõukogu.

Suurtes ettevõtetes, kus on moodustatud ametiühingu tsehhikomiteed, määratakse sotsiaalkindlustuse summade kasutamise põhinäitajad ametiühingu käitis- või kohalike komiteede poolt kindlaks ka tsehhikomiteedele.

Riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve kinnitatakse aastaks kvartaalse jaotusega. Alaeelarved üle 1000 töötajaga ettevõtetele määratakse samuti kindlaks kvartaalses lõikes.

Sotsiaalkindlustuse vahendeid võivad ametiühinguorganisatsioonid kasutada ainult otsese määrangu kohaselt, mis on ette nähtud iga artikli järgi.

Ettevõtted tasuvad riikliku sotsiaalkindlustuse makseid ülekande teel NSVL Riigipanga kohaliku osakonna kaudu. Riigipanga kohalikus osakonnas kantakse need summad vastava ame-

tiühingu jooksvasse allkontosse. Allkontod on koguvad kontod, millest mingisuguseid operatsioone (väljamakseid) ei tehta. Kuus korda kuus kantakse neile kogunenud summad üle vastava ametiühingu transiitkontosse Riigipanga Vabariiklikus (oblasti, krai) Kontoris.

Transiitkontod on samuti koguvad kontod ja neile laekuvad summad kantakse 10 korda kuus üle ametiühingute nõukogu tsentraliseeritud jooksvasse kontosse, sest neid vahendeid käsutab ametiühingute nõukogu.

Ametiühingute vabariiklike (krai-, oblasti-) komiteede finantseerimine toimub järgmiselt:

- 1) kas standardsete õiendite alusel, mille järgi ametiühingu vabariikliku (oblasti-, krai-) komitee jooksvasse operatsioonikontosse kantakse üle teatud osa transiitkontosse laekunud vahenditest (vastava vabariikliku või oblasti- või kraikomitee sotsiaalkindlustuse eelarve piires);
- 2) või vahetu ülekanndmise teel ametiühingu vabariikliku (oblasti-, krai-) komitee jooksvasse kontosse ametiühingute nõukogu enda poolt.¹

Ametiühingu käitis- ja kohalike komiteede sotsiaalkindlustuse alaste ürituste finantseerimine toimub järgmiselt.

Pensionid ja toetused töölistele ja teenistujatele makstakse välja ettevõttel või asutusel tasudaolevate sotsiaalkindlustuse maksete arvel, s.o. panka ametiühingu jooksvasse kontosse tasub ettevõtte või asutus ainult selle osa sotsiaalkindlustuse maksetest, mis jääb üle peale oma töölistele ja teenistujatele toetuste ja pensionide väljamaksmist.² Sotsi-

¹ vt. B.B. Караваев, Социальное страхование в СССР, Москва, 1959, lk. 213 jj.

² Ettevõtte administratsioon on kohustatud välja maksma toetused ja pensionid ka sel juhul, kui nende summa ületab järjekordse sotsiaalkindlustuse maksete summa. Vt. B.B. Караваев, Социальное страхование в СССР, Москва, 1959, lk. 208 jj.

aalkindlustuse maksete tasumine toimub kaks korda kuus, palga maksmiseks ettenähtud tähtaegadel.

Teiste sotsiaalkindlustuse kulude katmine ametiühingu käitis- või kohalike komiteede alaeelarve järgi toimub kas ettevõtte või asutuse poolt makstavate kindlustusmaksete arvel, s.o. samuti nagu toetuste ja pensionide maksumine vastavalt alaeelarves ettenähtud ulatuses või vastavate summade vahetu ülekandmise teel ametiühingu vabariikliku (krai-, oblast-) komitee poolt ametiühingu käitis- või kohalikule komiteele.

§ 4. TOETUSED AJUTISE TÖÖVÕIMETUSE PUHUL.

Ajutise töövõimetuse toetuste maksumine töölisele ja teenistujatele ja nendega võrdsustatud isikutele on reguleeritud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 22.jaanuari 1955.a. määrusega ning selle alusel ÜAÜKN-i Presiidiumi 5.veebruari 1955.a. otsusega kinnitatud "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustikuga." Hilisemate seadusandlike aktidega on tehtud määrustikus rida muudatusi.

Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustiku § 3 kohaselt makstakse ajutise töövõimetuse toetust järgmistel juhtudel:

- 1) töövõime kaotamisega seotud haiguse puhul,
- 2) sanatooriumi- ja kuurordiravi puhul,
- 3) perekonnaliikme haiguse puhul haigestunu põetamise vajaduse korral,
- 4) karantiini puhul,
- 5) ajutiselt teisele tööle üleviimise puhul seoses haigestumisega tuberkuloosi või kutsehaigusesse.

Nagu nähtub eeltoodust, vaadeldakse seadusandluses töövõimetust kui olukorda, kus töölisel või teenistujal oma tervisliku seisundi tõttu või mõnel muul põhjusel ei ole võimalik täita oma tööülesandeid.

Ajutise töövõimetuse toetuse määramise ja väljamaksmise aluseks on raviva arsti poolt väljaantud haigusleht, millega vabastatakse töötaja tööülesannete täitmisest.

Ajutise töövõimetuse saamise õigus on töölistel ja teenistujatel kui töövõimeetus tekkis tööliste või teenistuja tööõiguslikus suhtes olemise perioodil. Õigus toetusele on nii alalistel töölistel ja teenistujatel kui ka ajutistel ja hooajalistel ning -teenistujatel. Töövõimetuse toetust makstakse töötajatele sõltumata töötamise kestusest enne töövõimetuse tekkimist. Näiteks, kui töötaja haigestus juba esimesel tööpäeval, siis on tal õigus töövõimetuse toetuse saamiseks.

Töödistsipliini tugevdamise huvides on seaduse andja teinud sellest üldreeglisest kaks erandit. Nimelt juhtudel, kui tööline või teenistuja on eelmiselt töökohalt vallandatud töödistsipliini rikkumise või kuriteo toimepanemise pärast, on tal õigus saada haigustoetust üldhaigestumisest tingitud töövõimetuse puhul alles pärast seda, kui ta on töötanud uuel töökohal (töökohtadel) vähemalt kuus kuud.¹ Töövigastusest või kutsehaigusest tingitud ajutise töövõimetuse puhul ei ole ka viimati nimetatud juhtudel nõutav 6-kuulise tööstaaži olemasolu, vaid õigus ajutise töövõimetuse toetusele tekib töötajal tööleasumise esimesest päevast peale. Neil juhtudel, kui õigus haigustoetuse saamiseks seondub kuuekuulise tööstaaži olemasoluga, peab nimetatud staaž olema juba töövõimetuse tekkimise päevaks. Kui kuuekuuline staaž täitub töövõimetuse perioodil, siis töövõimetuse toetust ei maksta kogu töövõimetuse perioodi eest.

Noortel spetsialistidel, kes suunatakse tööle pärast õppeasutuse lõpetamist, tekib õigus ajutise töövõimetuse toetusele, alates sellest päevast, mil nad pidid tööle ilmuma, kuigi ajutine töövõimeetus ise võis tekkida enne tööle ilmumiseks määratud tähtaega. Töövõimetuse toetuse maksab välja

¹ Vrd. "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustik" § 6 ja NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 25. jaanuari 1960. a. seadluse "Eelmiselt töökohalt omal soovil lahkunud töölistele ja teenistujatele ajutise töövõimetuse puhul makstava toetuse kohta" § 2, "Eesti NSV Teataja" 1960, 12, art. 47, lk. 286.

see asutus või ettevõtte, kuhu noor spetsialist oli tööle suunatud.

Ajutise töövõimetuse toetust korralisel puhkusel ja komanderingus olevatele töötajatele makstakse üldistel alustel. Puhkuse ajal haiguslehel oldud tööpäevade arvu võrra pikendatakse korralist puhkust.

Kui töövõime kaotati palgata puhkuse ajal, siis toetust ei maksta kuni palgata puhkuse lõpuni. Toetust hakatakse maksta sellest päevast alates, mil tööline või teenistuja pidi tööle asuma.

Kui töövõimetus tekkis perioodil, mil töötaja oli töölt vabandatud, kuid ennistati töötulisid lahendavate organite poolt, siis makstakse talle haigustoetust ennistamise päevast arvates. Haigustoetuse mittemaksmine vahepealse perioodi eest tuleneb sellest, et töötajal on õigus nõuda selle aja eest tasu sunnitud töölt puudumise tõttu. Kõigil teistel juhtudel, kui töövõimetus tekkis pärast töötaja vabandamist (pärast viimast faktilise töötamise päeva), töötajale ajutise töövõimetus toetust ei maksta.¹

Kui tööline või teenistuja muutus tuberkuloosi või kutsehaiguse tõttu ajutiselt töövõimetuks oma tavalisel töö, kuid on suuteline töötama teisel töö, kahjustamata tööd ja häirimata ravi normaalset käiku, siis viiakse ta ajutiselt üle sellisele tööle arstliku konsultatsiooni komisjoni (AKK) otsusega või kui sellist komisjoni ei ole, siis raviva arsti otsusega, mis on kinnitatud raviasutuse peaarsti poolt.

Kui töö, millele töötaja ajutiselt üle viiakse, on madalalt tasustatav kui tema alaline töö, siis makstakse toetust haiguslehe järgi kogu ajutisel töökohal töötamise aja eest, kuid mitte rohkem kui kahe kuu eest. Toetust arvutatakse üldistel alustel, kuid makstakse sellise arvestusega, et see koos uue töö järgi saadava töötasuga ei ületaks tegelikku töötasu endisel töökohal. Ühelgi juhul ei või toetus ületada seda toetussummat, mida tööline või teenistuja oleks

¹ Vt B. B. Караваев, Социальное страхование в СССР, Москва, 1959, lk. 25.

saanud siis, kui teda ei õlaks üle viidud teisele tööle.

Kui administratsioon ei anna tööd haiguslehel ettenähtud tähtaja jooksul (näiteks puudub vastav töö), siis makstakse nende päevade eest toetust üldistel alustel.

Kuigi kogu sotsiaalkindlustusalane töö kuulub ametiühingute pädevusse, siis ajutise töövõimetuse toetuse saamise õiguse seisukohalt ei ole tähtis, kas tööline või teenistuja on ametiühingu liige või mitte.

Toetusemäärad.

Ajutise töövõimetuse toetused arvutatakse töölise või teenistuja palgast. Toetusemäärad on kehtestatud sõltuvalt töövõimetuse tekkimise põhjustest.

1) töövigastusest või kutsehaigusest tingitud ajutise töövõimetuse korral on toetusemääraks 100% töötaja keskmisest palgast;

2) üldhaigestumisest tingitud töövõimetuse juhtudel sõltub toetusemäär töötaja ametiühingu liikmeks olekust, töötaja pidevast tööstaazist ja tema keskmise palga suuruselt.

Töölistele ja teenistujatele, kes on ajutise töövõimetuse tekkimise päevaks ametiühingu liikmed (sõltumatu liikmeks-oleku kestusest) makstakse üldhaigestumisest tingitud ajutise töövõimetuse puhul toetust sõltuvalt nende pidevast tööstaazist järgmiste määrade järgi.

Pideva tööstaazi puhul:

kuni 3 aastat	- 50% keskmisest palgast,
3 kuni 5 aastat	- 60% keskmisest palgast,
5 kuni 8 aastat	- 70% keskmisest palgast,
8 kuni 12 aastat	- 80% keskmisest palgast,
üle 12 aasta	- 90% keskmisest palgast.

Tööstaaz toetusemäära kindlakstegemisel võetakse töövõimetuse tekkimise momendist.

Teatud töötajate kategooriatele on kehtestatud eraldi määrad üldhaigestumisest tingitud ajutise töövõimetuse kor-

ral toetuste maksmiseks:

- 1) alla 18-aasta vanustele töölistele ja teenistujatele makstakse toetust 60% nende keskmisest palgast;
- 2) töötavatele Isamaasõjaväelastele - 90% keskmisest palgast, sõltumata pidevast tööstazist.

Seejuures mõlemal loeteldud juhul saavad need töötajad toetust nimetatud määrade järgi, kui nad on ametiühingu liikmed.

Töölistele ja teenistujatele, kes ei ole ametiühingu liikmed, makstakse üldhaigestumise korral ajutise töövõimetuse toetust pool eespool toodud määradest.

Ajutise töövõimetuse toetuse minimaalsuuruseks on kõigile töölistele ja teenistujatele (ka neile, kes ei ole ametiühingu liikmed) linnades ja töölisasulais 30 rbl. kuus ning maarajoonides 27 rbl. kuus. Sellest tulenevalt haigustoetuse määr iga tööpäeva eest ei tohi olla väiksem:

			Linnades ja töölisasulais	Maarajoonides
24	tööpäeva puhul	kuus	- 1 rbl. 25 kop.	1 rbl. 13 kop.
25	"	"	- 1 " 20 "	1 " 08 "
26	"	"	- 1 " 15 "	1 " 04 "
27	"	"	- 1 " 11 "	1 "

Järelikult tööliste või teenistuja toetuse päevamäär kindlakstegemisel tuleb pidada silmas, et see ei oleks väiksem toetuse minimaalmäärast. Samuti tuleb jälgida, et haigustoetus päevas ei ületaks töötaja keskmist palka (näiteks töötamisel n.ö. poole kohaga).

Toetuse maksimaalsuuruseks üldhaigestumisest tingitud töövõimetuse puhul on 10 rbl. (töö-) päevas. Töövigastusest ja kutsahaigusest tingitud ajutise töövõimetuse korral toetuse suurust ei piirata.

Toetuse arvutamine.

Töölisele või teenistujale ajutise töövõimetuse toetuse

arvutamisel lähtutakse tema tegelikust palgast.

Tegeliku palga hulka arvatakse enamik summasid, millelt asutus või ettevõtte kehtivate eeskirjade kohaselt peab tasuma sotsiaalkindlustuse makseid. Kuid toetuse arvutamisel ei võeta palga hulka:

- 1) ületunnitöötasu;
- 2) tasu kohakaasluse korras täidetavalt ametikohalt;
- 3) lisatasu töö eest, mis ei kuulu töötaja kohustustesse tema ametikoha järgi;
- 4) tasu tööseisakute, puhkuste ja lisapuhkuste, õppekoosõpetamise ning riiklike või ühiskondlike kohustuste täitmise aja eest;
- 5) toetust ajutise töövõimetuse, raseduse ja sünnituse puhul;
- 6) ühekordse iseloomuga preemiaid ja preemiaid, mida makstakse rohkem kui kolmekuise ajavahemiku eest;
- 7) päevarahasid komandeeringute puhul, kolimis- ja päevarahasid üleviimiste puhul teise paikkonda, päevarahade asemel makstavaid lisatasusid komandeeringute puhul ja lisatasusid, mida makstakse pidevalt sõituga seotud tööde puhul;
- 8) igasuguseid ühekordse iseloomuga väljamakseid, sealhulgas ka iga-aastast tasu väljateenitud aastate eest ning ühekordseid toetusi.

Kõik väljamaksed, mis võetakse arvesse toetuse arvutamisel, loetakse palga hulka selle aja eest, mille eest neid arvutati, mitte aga selle aja eest, mil neid välja maksti. Kvartalipreemia puhul arvestatakse iga kuu kohta kvartalis üks kolmandik kvartalipreemiast.

Juhtudel, kui töölise või teenistuja keskmine palk ületab tema kahekordse tariifi- või ametipalgamäära, lähtutakse üldhaigestumisest tingitud töövõime kaotuse juhtudel toetuse arvutamisel töölise või teenistuja kahekordsest tariifi- või ametipalgamäärast. Töövigastusest või kutsehaigusest tingitud töövõimetuse puhul aga lähtutakse igal juhul töölise fak-

tilisest keskmisest palgast.

Toetuse arvutamisel võetakse alati aluseks töötasu ainult viimasel tööl või viimasel ametikohal enne töövõimetuse tekkimist.

Toetuse arvutamine sõltub tööilise või teenistuja töötasustamise vormist.

Kuupalka saavatel töölistel ja teenistujatel võetakse toetuse arvutamisel aluseks kuupalk (ametipalk või personaalpalk) koos alatiste lisatasudega, mida nad said töövõimetuse tekkimise päevani. Kui alatised juurdemaksud ja lisatasud ülevatavad kogusummas tema ametipalgamäära, siis üldhaigestumisest tingitud töövõimetuse korral lähtutakse toetuse arvutamisel kahekordsest ametipalgamäärast.

Keskmine päevapalk määratakse kindlaks kuupalga summa jagamise teel töövõimetuse kuu kõigi graafikukohaste tööpäevade arvuga. Lähtudes keskmisest päevapalgast ning toetuse määrast, arvutatakse päevane toetus ning viimase korrutamisel töövõimetuse ajale langevate tööpäevade arvuga, leitakse toetuse suurus.

Näide. Olgu teenistuja palgamääraks 100 rbl. kuus. Üldhaigestumisest tekkinud töövõimetuse kuul oli graafiku järgi 25 tööpäeva. Teenistuja üldine tööstaaž haigestumise momendiks oli 2 aastat 3 kuud ja 10 päeva. Teenistuja oli haige 6 tööpäeva.

Selle teenistuja keskmine päevapalk on seega $100:25=4$ rbl. Toetusemääraks on 50% palgast, s.o. 2 rbl. Kogu töövõimetuse aja eest tuleb talle maksta toetust $6 \times 2 = 12$ rbl.

Tükipalka saavatele töölistele ja teenistujatele arvutatakse toetust nende keskmise töötasu järgi kahe viimase terve kalendrikuu eest, mis eelnesid töövõimetuse tekkimise kuu esimesele kuupäevale.

Kui tööline või teenistuja ei saanud ülalnimetatud kahe kuu jooksul palka (näiteks selle tõttu, et ta oli ajutiselt töövõimetu või oli korralisel puhkusel), siis lähtutakse toetuse arvutamisel tegelikust töötasust faktiliselt tööl olnud päevade eest töövõimetuse tekkimise kuul. Kui töövõimetus

aga tekib viimati nimetatud juhul esimesel kuupäeval, siis tuleks toetuse arvutamisel lähtuda töölise või teenistuja tariifi- (ameti-) palgamäärast.

Kui tööline või teenistuja on antud ettevõttes, asutuses või antud töö- või ametikohal töötanud vähem kui 2 kuud enne töövõimetuse tekkimise kuud, siis võetakse toetuse arvutamisel aluseks palk kogu tegelikult tööl olnud aja eest kuuni töövõimetuse tekkimise päevani.

Toetuse arvutamisel tükipalka saavatele töölistele ja teenistujatele jagatakse vastava perioodi palgasumma selle perioodi graafikukohaste tööpäevade arvuga. Tööpäevade arvu hulka, millega palgasummat jagatakse, ei võeta:

- 1) ajutise töövõimetuse, rasedus- ja sünnistuspuhkuse päevi;
- 2) päevi, mille jooksul töötaja ei olnud tööl, kuid talle säilitati täielikult või osaliselt töötasu (puhkus, riiklike või ühiskondlike ülesannete täitmine jne.);
- 3) mõjuvatel põhjustel töölt puudumise päevi.

Nimetatud päevade väljaarvutamine tuleneb sellest, et nende eest saadud tasu ei arvata toetuse arvutamisel aluseks võetava palga hulka.

Lähtudes keskmisest päevapalgast arvutatakse päevane toetuse määr ja selle alusel toetuse summa kogu töövõimetuse aja eest.

Näide.

Tükitööline haigestus üldhaigusesse 5. juunil. Tema aprillikuu töötasu oli 73 rbl. ja maikuus 80 rbl. Aprillikuus oli graafiku järgi 26 tööpäeva, millest töötaja oli administratsiooni loal puudunud ühe päeva. Maikuus oli samuti 26 tööpäeva ja töötaja oli kõikidel päevadel töötanud. Töötaja pidev tööstaaž oli 8 aastat 5 kuud ja 29 päeva. Töötaja oli haiguslehel 5 tööpäeva.

Selle töötaja keskmine päevapalk on $(73 + 80) : (26 - 1 + 26) = 153 : 51 = 3$ rbl.

Toetuse määraks on 80% palgast, s.o. 2 rbl. 40 kop.

päevas. Toetuse suurus kogu töövõimetuse aja eest on $5 \times 2,4 = 12$ rbl.

Töölilistele ja teenistujatele, kes saavad küll kuupalka, kuid lisaks sellele ka veel lisatasusid, preemiaid ja teisi väljamakseid, mille suurus muutub kuudega, arvutatakse toetust samade eeskirjade järgi, nagu tükipalka saavatele töölilistele ja teenistujatelegi.

Peale eespool toodud ajutise töövõimetuse toetuste arvutamise üldeeskirjade, esineb veel rida erireegleid toetuse arvutamiseks üksikjuhtudel. Nimetatud erireeglid on toodud "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustikus" §-des 35-51.

Toetuste määramine ja väljamaksmine.

Ajutise töövõimetuse toetust määratakse ainult ettenähtud korras väljaantud haiguslehe (töövõimetuslehe) alusel.

Töölised ja teenistujad esitavad ettevõtte või asutuse administratsioonile haiguslehe pärast ajutise töövõimetuse lõppemist tööle ilmumise päeval. Kuid haiguslehte võib esitada ka töövõimetuse kestuse ajal, et saaks esitatud haiguslehe ulatuses järgmisel palgapäeval toetuse välja maksta. Sel juhul antakse töövõimetule välja haiguslehe pikendus, mille järgi toetust määratakse üldistel alustel. Võimalus esitada haigusleht töövõimetuse kestuse perioodil on oluline just töötaja huvide seisukohalt, sest see võimaldab pikemaajalise töövõimetuse korral saada toetust kätte igal palgapäeval.

Esitatud haiguslehe nendele osadele, millele on märgitud "Täidetakse tabelipidaja poolt" ja "Täidetakse kaadrite osakonna poolt", teeb vajalikud märkused administratsioon. Nimetatud osad peab administratsioon täitma juba haiguslehe saamise päeval ning samal päeval andma haiguslehe ametiühingu käitis- või kohaliku komitee sotsiaalkindlustuse komisjonile toetuse määramiseks.

Sotsiaalkindlustuse komisjon määrab kindlaks töötaja õiguse toetusele, toetuse suuruse protsentides palgast ja väljamaksemisele kuuluvate päevade arvu ning märgib haiguslehele

oma otsuse, millele kirjutab alla sotsiaalkindlustuse komisjoni esimees.

Pärast toetuse määramist antakse haigusleht üle ettevõtete või asutuse raamatupidamise osakonnale. Üle antakse kõik haiguslehed, sõltumata sellest, kas toetust haiguslehe järgi makstakse või mitte. Raamatupidamise osakonnas arvutatakse välja toetuse summa. Ajutise töövõimetuse toetus makstakse välja töötasu väljamaksmiseks määratud aegadel.

Puhkuse korral ravimiseks teises maakohas makstakse toetust ette kogu haiguslehega antud puhkuse aja eest.

Puhkuse korral sanatooriumi- ja kuurordiraviks makstakse 70% määratud toetusest ette, kuna ülejäänud 30% makstakse välja pärast tööliste või teenistuja ravilt tagasipöördumist.

Kui töölisel või teenistujal lahkuvad sanatooriumist (kuurordist) enne tuusikus märgitud tähtaega, siis sanatooriumis mittekasutatud päevade eest toetust ei maksta.

Toetusest ilmajätmine.

Töödistsipliini ja sotsialistliku ühiselu reeglitest kinnipidamise tugevdamiseks on ette nähtud võimalus teatud juhtudel tööliste ja teenistujaid ilma jätta ajutise töövõimetuse toetusest või siis maksta töövõimetuse toetust vähemal määral.

Toetusest ilmajätmine võib toimuda järgmistel juhtudel:

1. Kui tööline või teenistuja kahjustab tahtlikult oma tervist tööst või teistest kohustustest kõrvalehoidmise eesmärgil või teeskleb haigust. Varem väljamakstud toetus nõutakse sellistel juhtudel ametiühinguorganisatsioonide poolt tagasi kohtu korras.
2. Kui tööline või teenistuja rikub talle raviva arsti poolt kindlaksmääratud režiimi või ei ilmu mõjuva põhjuseta ettenähtud tähtajal arstlikule läbivaatusele või ATEK-isse või sõidab ajutise töövõimetuse perioodil ilma raviva arsti nõusolekuta või AKK suunamiseta teise kohta. Eespool nimetatud juhtudel jäetakse vastavad töötajad toetusest ilma alates eeskirjade rikkumise päevast toetust määrava

ametiühinguorganisatsiooni poolt kindlaksmääratavaks ajaks.

3. Kui tööline või teenistuja haigestub joomise tõttu või kaotab ajutiselt töövõime joomisega seoses olevate tegude tagajärjel.

Toetusest ilmajätmise ajaline kestus sõltub antud juhul sellest, kas töövõime kaotanu on üksik või perekonnaga. Üksikuteks loetakse töölisi ja teenistujaid, kelle ülalpidamisel ei ole lapsi, abikaasat või vanemaid.

Perekonnata (üksiku) töölised ja teenistujad jäetakse toetusest ilma kogu töövõimetuse ajaks.

Perekonnaga töölised ja teenistujad jäetakse toetusest ilma ajutise töövõimetuse esimese kümne kalendripäeva jooksul. Alates töövõimetuse üheteistkümnendast päevast makstakse neile toetust poolles suuruses võrreldes sellega, mis nad muudu oleksid saanud üldhaigestumise või elukondliku trauma puhul.

§ 5. RASEDUS- JA SÜNNITUSTOETUS.

Emade ja laste tervise kaitse huvides on kehtestatud NSV Liidus naistöötajatele rasedus- ja sünnituspuhkus, mille eest neile makstakse toetust riikliku sotsiaalkindlustuse korras.

Naistööliste ja -teenistujatele antakse puhkust enne sünnitust 56 kalendripäeva ja pärast sünnitust 56 kalendripäeva. Mitmikute sünnitamise või ebanormaalse sünnituse puhul antakse pärast sünnitust puhkust 70 kalendripäeva ulatuses.

Rasedus- ja sünnituspuhkus antakse haiguslehe alusel, mille on välja andnud vastav raviasutus. Rasedus- ja sünnitustoetuse maksmine on reguleeritud "Riikliku sotsiaalkindlustuse toetuste määramise ja väljamaksmise korra määrustiku" III osas.

Õigus rasedus- ja sünnitustoetuse saamiseks on kõigil

naistöölistel ja -teenistujatel, sõltumata pidevast tööstaazist ja ametiühingusse kuuluvusest. Toetust makstakse kõigi rasedus- ja sünnituspuhkuse ajale langevate tööpäevade eest. Kui raseduse tõttu töölt vabastamise päevast kuni sünnitamise päevani tegelikult puhkusel olnud päevade arv osutub suuremaks või väiksemaks ettenähtust, siis makstakse toetust kõigi sünnituseelsele puhkusele langevate tööpäevade eest. Sünnitusjärgset puhkust hakatakse lugema sünnitamise päevast arvates, kusjuures selle puhkuse esimeseks päevaks loetakse sünnitamise päeva.

Kui raseduspuhkuse algus langeb korralise puhkuse ajale, siis rasedus- ja sünnituspuhkust antakse üldistel alustel ning korraline puhkus jätkub sünnitusjärgse puhkuse lõppemisel. Palgata puhkusel oleku ajale langeva raseduspuhkuse aja eest toetust ei maksta, vaid seda hakatakse maksuma alles palgata puhkuse lõppemisest alates.

Tehisabordi või raseduse katkemise puhul enne raseduse 196. päeva makstakse toetust nagu tavalise haigestumise korral.

Rasedus- ja sünnitustoetuse määrad on kehtestatud sõltuvalt töötaja pidevast tööstaazist ja sellest, kas töötaja on ametiühingu liige või mitte.

Ametiühingu liikmeiks olevatele naistöötajatele makstakse toetust järgmiselt.

1. Täie töötasu ulatuses kogu puhkuse aja eest makstakse toetust neile naistöötajatele, kellel on 3 aastat üldist tööstaazi ja vähemalt 2 aastat pidevat tööstaazi raseduspuhkusele mineku momendiks. Samas suuruses makstakse toetust veel alla 18 aasta vanustele naistöötajatele, kui neil on pidevat tööstaazi vähemalt üks aasta; endistele partisaanidele ja Isamaasõjaväelastele ja ordenikandjatele, sõltumata pidevast tööstaazist; novaatoritele või tootmis-eesrindlastele, kellel on üldist tööstaazi vähemalt 1 aasta.
2. 3/4 töötasu ulatuses puhkuse esimese 20 kalendripäeva eest ning täies ulatuses ülejäänud päevade eest makstakse toe-

tust töötajatele, kellel on küll kaheaastane pidev tööstaaži, kuid kellel ei ole 3-aastast üldist tööstaaži, samuti alla 18 aasta vanustele töötajatele, kui neil enne raseduspuhkusele minekut ei ole aastast tööstaaži.

Tuleb pidada silmas, et 3/4 töötasust makstakse ainult nende tööpäevade eest, mis langevad raseduspuhkuse esimesele kahekümnele kalendripäevale, mitte aga raseduspuhkuse esimese 20 tööpäeva eest.

3. 2/3 töötasu ulatuses puhkuse esimese 20 kalendripäeva eest ning täies ulatuses ülejäänud päevade eest makstakse toetust töötajatele, kellel on pidevat tööstaaži 1-2 aastat.
4. 2/3 töötasu ulatuses kogu puhkuse aja eest makstakse toetust neile töötajatele, kellel on pidevat tööstaaži alla 1 aasta.

Naistöölistele ja teenistujatele, kes ei ole ametiühingu liikmed, makstakse toetust 2/3 töötasu ulatuses kogu rasedus- ja sünnituspuhkuse ajale langevate tööpäevade eest.

Töötasuna, millest lähtudes rasedus- ja sünnitustoetust arvutatakse, võetakse arvesse samad tasuliigid, mis ajutise töövõimetuse toetuse arvutamiselgi, kuid aluseks võetavat töötasu ei piirata tariifi-või ametipalgamäära kahekordse suurusega.

Rasedus- ja sünnitustoetuse määramine ja toetuse arvutamine toimub samuti nagu ajutise töövõimetuse toetuste puhulgi.

Rasedustoetus makstakse välja kogu raseduspuhkuse aja eest ette, sünnitustoetust aga makstakse palgamaksmise päevadel.

Kui raseduspuhkus, mille eest toetus on välja makstud, osutub tegelikult ettenähtust lühemaks, siis arvestatakse sellega seoses rohkem makstud summa sünnitustoetuse hulka. Kui aga raseduspuhkus osutub tegelikult ettenähtust pikemaks, siis tehakse vastav juurdemaks.

§ 6. LAPSE SÜNNITOETUS.

Sotsiaalkindlustuse summade arvel makstakse töölistele ja teenistujatele ka lapse sünnitoetust. Lapse sünnitoetus koosneb ühekordsest toetusest imikuvarustuse ja toidu muretsemiseks.

Lapse sünnitoetust makstakse ühele vanemaist (isale või emale), kui tal lapse sündimise päevaks on pidevat tööstaaži vähemalt 3 kuud.

Lapse sünnitoetust ei maksta, kui toetust taotleva lapsevanema keskmine kuu töötasu lapse sünnikuule eelnenud kahe kalendrikuu jooksul ületas 50 rbl. Seejuures võetakse arvesse kogu tegelik töötasu ning ka pension, kui lapsevanem seda saab.

Näiteks lapsevanema keskmine kuu töötasu oli 40 rbl. kuus, kuid lisaks sellele sai ta invaliidsuspensiooni 20 rbl. kuus. Järelikult sellel lapsevanemal ei ole õigust lapse sünnitoetuse saamiseks.

Kui lapse sünnikuule eelnenud kahe kuu jooksul lapsevanem ei töötanud kõigil tööpäevadel ajutise töövõimetuse või raseduspuhkuse tõttu, siis võetakse lapse sünnitoetuse väljamaksmisel aluseks keskmine päevapalk, mille järgi arvutati haiguslehe alusel saadav toetus. Kui keskmine päevapalk ületab 2 rubla, siis lapse sünnitoetust ei maksta.

Lapse sünnitoetust ei maksta, kui laps sündis surnult.

Kui lapse ema koos lapsega elab maal ning kuulub kolhoosi koosseisu, siis makstakse talle toetust ainult imikuvarustuse muretsemiseks.

Ühekordset toetust imikuvarustuse muretsemiseks makstakse 12 rbl., toetust lapse toitmiseks - 18 rbl. Kaksikute või kolmikute sünni puhul makstakse sünnitoetust iga lapse kohta eraldi.

Lapse sünnitoetuse määramise aluseks on ametiühingu käitis- või kohaliku komitee sotsiaalkindlustuse komisjoni le esitatavad järgmised dokumendid:

- 1) lapse sünnitunnistus,
- 2) tõend lapsevanema töötasu kohta,

- 3) tõend lapse elukoha kohta; kui aga laps asub maal, siis külanõukogult tõend, kas ema on kolhoosipere liige või ei.

Lapsevanema pideva tööstaaži märgib ettevõtte või asutuse kaadrite osakond sünnitunnistuse pöördele. Esitatud dokumentide alusel teeb sotsiaalkindlustuse komisjon kindlaks toetuse saamise õiguse.

Toetus imikuvarustuse muretsemiseks (rbl. 12) ja lapse toitmiseks määratud toetuse esimene osa (rbl. 10) makstakse välja viivitamatult. Toetuse teise osa (rbl. 8) saamiseks antakse lapsevanemale vastav talong. Peale lapse viiekuuseks saamist makstakse selle talongi järgi välja lapse toitmise toetuse teine osa, kui töötaja esitab tõendi, et laps elab.

§ 7. MATUSETOETUS.

Matusetoetust makstakse töölise või teenistuja surma korral, samuti tema ülalpidamisel olnud abikaasa, alla 18 aasta vanuste laste või töövõimetute laste (sõltumata vanusest), töövõimetute õdede, vendade, vanemate, vanaisade ja vanaemade surma puhul.

Ülalpeetavateks ei loeta neid perekonnaliikmeid, kellel on iseseisvaid ülalpidamise allikaid, nagu töötasu, pension, stipendium jne.

Toetus töölise või teenistuja matmiseks makstakse välja tema perekonnaliikmetele või nendele isikutele, organisatsioonidele või asutustele, kes võtsid enda peale matused korraldamise.

Toetus perekonnaliikme matmiseks makstakse välja tööliiksele või teenistujale endale.

Kui matused toimuvad linnas, uusehitusel või töölisasul on toetuse määraks kuni 10 aasta vanuste inimeste matmiseks 10 rbl., üle 10 aasta vanuste matmiseks 20 rbl.

Kui matused toimuvad maal, on toetuse määrad 50% võrra väiksemad, s.o. vastavalt 5 ja 10 rbl.

Matusetoetuse saamiseks esitatakse ametiühingu käitis- või kohaliku komitee sotsiaalkindlustuse komisjonile surmatunnistus, peale selle veel majavalitsuse, asula- või külanõukogu tõend surnud isiku vanuse ja sugulusvahekorra kohta tööliste või teenistujaga. Tõendile tuleb märkida, et surnud isik oli nimetatud tööliste või teenistuja ülalpidamisel.

§ 8. ÜMBERKVALIFITSEERIMISE TOETUS.

Töölistes ja teenistujad, kes seoses haigestumisega tuberkuloosi vajavad üleviimist teisele tööle, kuid antud ettevõttes ei ole võimalik neile vastavat tööd leida, suunatakse arstliku konsultatsiooni komisjoni (AKK) otsuse põhjal ümberkvalifitseerumise kursustele.

Ümberkvalifitseerumise kursustel viibimise aja eest, kuid mitte rohkem kui 3 kuu eest, makstakse töölistele või teenistujale toetust 50% viimase kahe kuu keskmisest töötasust enne töövõimetuse tekkimise või kursustele saamise kuu esimest kuupäeva. Toetuse suurus ei või ületada 30 rubla kuus.

Keskmine töötasu arvutatakse samuti nagu ajutise töövõimetuse toetuski.

§ 9. MUUD KULUD RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE VAHENDITE ARVEL.

Suured summad riikliku sotsiaalkindlustuse vahendeist kulutatakse igal aastal tööliste ja teenistujate sanatooriumi- ja kuurordiraviks ning töötajate suunamiseks puhkekodudesse.

Sanatooriumidesse ja kuurortidesse suunatakse ainult neid töölisi ja teenistujaid, kelle ravimise vajadus sanatooriumis või kuurordis on kindlaks määratud raviasutuse poolt, s.o. töolist või teenistujat raviva arsti poolt koos

raviasutuse osakonna juhataja või raviasutuse peaarstiga.¹

Sanatooriumi või kuurorti suunatakse ametiühinguorganite poolt väljaantud tuusikute alusel. 20% sanatooriumituusikutest antakse välja tasuta, kuna ülejäänud 80% tuusikutest antakse välja töötajatele tasu eest. Tasulise tuusiku puhul maksavad töötajad selle eest üldreeglina 30% tuusiku hinnast.

Peale selle nähakse sotsiaalkindlustuse eelarves igal aastal ette teatud summa selleks, et tasuda teatud osa töötajate ravi- ja puhkeasutustesse sõidu kuludest.

Tööliste ja teenistujate suunamine sanatooriumi- või kuurordiravile toimub üldreeglina töötaja põhi- ja lisapuhkuse aja arvel. Sanatooriumi- või kuurordiraviks makstakse töölistele ja teenistujatele ajutise töövõimetuse toetust sel juhul, kui põhi- ja lisapuhkusest ei piisa raviks ning sõiduks sanatooriumi ja tagasi. Seejuures on tingimuseks, et tuusik peab olema välja antud ametiühinguorganite poolt sotsiaalkindlustuse summade arvel tasuta või töötaja poolt tuusiku hinnast 30 protsendi tasumisega.

Töölistele ja teenistujatele, kes põevad aktiivset tuberkuloosi, makstakse toetust raviks tuberkuloosisanatooriumis ja sõiduks sanatooriumi ning tagasi juhul, kui puhkusest ja lisapuhkusest ei piisa, sõltumata sellest, kes tuusiku on välja andnud.

Toetust makstakse seega kogu sanatooriumi- või kuurordiravil viibimise aja eest, kaasa arvatud ka aeg, mis kulub edasi-tagasi sõiduks, kuid maha arvatud töötaja puhkuse ja lisapuhkuste kestuse aeg. Haigusleht antakse välja puhkuse ja lisapuhkuste mahaarvestamisega ka sel juhul, kui need puhkused on ära kasutatud enne sanatooriumi sõitmist. Sel juhul võib administratsioon võimaldada töötajale palgata puhkust.

Haiguslehtede järgi, mis ei vasta sanatooriumi- või kuurordiraviks ettenähtud puhkuse andmise eeskirjadele, toetust ei maksta.

¹ vt. B.B. Караваев, Социальное страхование в СССР, Москва, 1959, lk. 88 jj.

Peale selle toimub sotsiaalkindlustuse summade arvel ka töötajate suunamine õsanatooriumidesse (profülaktooriumidesse), mis on organiseeritud töötajate ravimiseks, ilma et nad katkestaksid töötamist. Samuti organiseeritakse sotsiaalkindlustuse summade arvel töötajate ravitoitlustamist, kusjuures osa maksab töötaja ise.

Suured summad kulutatakse tuusikute peale, mida kasutavad töötajad, et oma puhkust veeta puhkekodus. Vajaduse korral võib seal saada ka vastavat ravi. Osa tuusikuid puhkedudesse antakse tasuta, osa 30% tasumisega tuusiku nominaalhinnast, kuna osa tuusikuid realiseeritakse nominaalhinnast. Sotsiaalkindlustuse summade arvel antakse ka turismi- ja alpinismituusikuid.

Sotsiaalkindlustuse summadest toimub ka tööliste ja teenistujate laste teenindamine: pioneerilaagrite organiseerimine, lastesanatoomide loomine ja muud laste vaba aja organiseerimise vormid.

§ 10. VANADUSPENSION.

NSV Liidu sotsiaalkindlustuse üheks väljapaistvaks saavutuseks on kõigi kodanike kindlustamine vanaduses. Õigus vanaduspensionile on kõigil töölistel ja teenistujatel, kes on saavutanud teatud vanusepiiri ja kellel on vajalikul määral üldist tööstäzi.

Tööliste ja teenistujate kindlustamine vanaduspensioniga on reguleeritud NSV Liidu Ülemnõukogu poolt 14. juulil 1956. a. vastuvõetud "Riiklike pensionide seadusega" ja NSV Liidu Ministrite Nõukogu 4. augusti 1956. a. määrusega Nr. 1044 kin- nitatud "Riiklike pensionide määramise ja väljamaksmise korra määrustikuga."

Õigus pensionile.

Õigus vanaduspensionile on üldreeglina meestöölistel ja teenistujatel, kui nad on saanud 60 aastat vanaks ja neil on

vähemalt 25-aastane üldine tööstaaž, naistöölistel ja -teenistujatel, kui nad on saanud 55 aastat vanaks ja neil on vähemalt 20-aastane üldine tööstaaž.

Sõltuvalt töötingimustest on õigus saada pensioni soodustatud tingimustel nendel töölistel ja teenistujatel, 1) kes on töötanud allmaatöödel, tervist kahjustavatel töödel ja kuumades tsehhides (sel juhul on meestel õigus pensioni saamiseks, kui nad saavad 50-aastaseks ja neil on vähemalt 20 aastat üldist tööstaaži, naistel - 45-aastaseks saamisel, kui neil on üldist tööstaaži vähemalt 15 aastat); 2) kes on töötanud teistel raskete tingimustega töödel, s.o. NSV Liidu Ministrite Nõukogu poolt kinnitatud tootmisalade, tsehhide, kutsealade ja ametikohtade nimekirja järgi. Nimetatud juhtudel on meestel õigus pensionile 55-aastaseks saamisel ja vähemalt 25-aastase üldise tööstaaži olemasolul; naistel - 50-aastaseks saamisel ja vähemalt 20-aastase tööstaaži olemasolul.

Eespool nimetatud juhtudel on töölistel ja teenistujatel õigus vanaduspensionile soodustatud tingimustel siis, kui vähemalt pool vastava pensioni saamiseks vajalikust tööstaažist on töötatud vastaval töö, sõltumata töölise või teenistuja viimasest töökohast.

Peale selle on kehtestatud soodustatud korras vanaduspensionide saamine:

1) naistele, kes on sünnitanud viis või enam last ja kasvatanud neid kaheksa aasta vanuseni; õigus vanaduspensionile on alates 50-aastaseks saamisest, kui on vähemalt 15 aastat tööstaaži ning kui ei ole õigust vanaduspensionile noorem eas;

2) pimedatele töölistele ja teenistujatele, kes saavad invaliiduspensionile õigus saada selle pensioni asemel vanaduspensionile, kui mehed saavad 50-aastaseks ja neil on vähemalt 15 aastat tööstaaži; naised - 40-aastaseks saamisel kui neil on vähemalt 10 aastat tööstaaži.

Kuid vanaduspensionile võidakse töölistele ja teenistujatele, kellel ei ole vajalikku täit tööstaaži, määrata ka osa-

lise tööstaaži olemasolul. Vanaduspension osalise tööstaaži puhul määratakse töölisele ja teenistujatele järgmiste tingimuste üheaegsel esinemisel:

- 1) kui nad töötamise ajal jõudsid pensioni määramiseks vajaliku vanuseni;
- 2) kui neil tööstaaži on vähemalt 5 aastat;
- 3) kui 3 aastat on töötatud vahetult enne pensioni taotlemist (selles kolmeaastasest perioodis võivad esineda vaheajad töös, mis kokku ei ületa kuut kuud; töötamise ajal alanud ajutise töövõimetuse aeg loetakse töötamise ajaks);
- 4) pensionitaotlus peab olema esitatud töötamise ajal või vähemalt kuu aja jooksul töölt lahkumise (vallandamise) päevast arvates.

Pension osalise tööstaaži korral määratakse proportsionaalselt olemasolevale tööstaažile, kuid mitte vähem kui neljandik täispensionist.

Üldise tööstaaži hulka, mis annab õiguse vanaduspensionile saamiseks, arvatakse igasugune töö töölisesena või teenistujana, olgu see siis alaline, ajutine, hooajatöö või toimugu see koosseisuliselt või mittekoosseisuliselt. Samuti ei ole oluline, kellele ettevõtte kuulus, kas riigile, kooperatiivsele organisatsioonile, eraisikule jne. Tööstaaži hulka arvatakse töötamine töölisesena või teenistujana ka enne nõukogude võimu kehtestamist, samuti töötamine välismaal. Peale selle arvatakse tööstaaži hulka töö, kus töötaja ei töötanud töölisesena või teenistujana, kuid kuulus riiklikule sotsiaalkindlustusele, õppimise aeg tööjõureservide koolides, samuti keskeri- ja kõrgemates õppeasutustes statsionaarselt, kui nad enne keskeriõppeasutusse või kõrgemasse õppeasutusse õppimaasumist töötasid töölisesena või teenistujana, töõndusartelli liikmena või olid NSV Liidu relvastatud jõudude koosseisus. Tööstaaži hulka arvatakse ka teenistus NSV Liidu relvastatud jõududes, miilitsaorganeis, sisekaitsevägedes, partisaanisalkades ja real teistel juhtudel.

Pensionimäärad.

Pensionimäärad on kehtestatud kindla protsendina töötaja palgast (50 - 100% ulatuses) sõltuvalt palga suurusest ja sellest, kas töötaja on töötanud allmaatöödel, tervist kahjustavate tingimustega töödel või kuumades tsehhides või mitte. Pensionimääradest annab ülevaate järgmine tabel.

Pension				
Kuu töötasu rublades	Töölistele ja teenistujatele, väljaarvatud nendele, kes on töötanud allmaatöödel, tervist kahjustavatel töödel ja kuumades tsehhides		Töölistele ja teenistujatele, kes on töötanud allmaatöödel, tervist kahjustavatel töödel ja kuumades tsehhides	
	Protsentides töötasust	Pensioni väikseim määr rublades (ilma lisanditeta)	Protsentides töötasust	Pensioni väikseim määr rublades (ilma lisanditeta)
kuni 35 (incl.)	100	30	100	30
35 - 50 -"	85	35	90	35
50 - 60 -"	75	42,50	80	45
60 - 80 -"	65	45	70	48
80 - 100 -"	55	52	60	56
üle 100	50	55	55	60

Seega, mida suurem on palk, seda väiksem on pensionimäär protsentides. Töölistele ja teenistujatele, kes on töötanud allmaatöödel, tervist kahjustavatel töödel ja kuumades tsehhides, on pensionimäärad kõrgemad kui teistele töölistele ja teenistujatele.

Vanaduspensioni minimaalmääraks on 30 rubla kuus, maksimummääraks 120 rbl. kuus, sõltumata tegelikult saadud palgast. Näiteks, kui kellelgi oli kuupalgaks 29 rbl. kuus, siis määratakse talle pensioniks ikkagi 30 rbl. või kui töötaja kuupalgaks oli küll 260 rbl. kuus, tuleb talle makstava pensioni suurus kindlaks määrata 120 rbl. kuus.

Pensionimäärad alatiselt maakohtades elunevatele ja põlumajandusega seotud pensionäridele on 15% võrra väiksemad eespool tooduist (ka minimaal- ja maksimaalmäärad).

Vanaduspensioni ülemmäära piires on kehtestatud pensionilisandid:

- 1) kui töölisel või teenistujal on pidevat tööstaaži üle 15 aasta, või kui tema üldine tööstaaž ületab vähemalt 10 aasta võrra pensioni saamiseks vajaliku tööstaaži, siis makstakse pensionilisandit 10% ulatuses pensionist;
- 2) mittetöötavatele pensionäridele, kelle ülalpidamisel on töövõimetuid perekonnaliikmeid, makstakse ühe töövõimeu puhul lisandina 10 %, kahe või rohkema töövõimeu puhul 15% pensionist.

Lisandite juurdearvutamine toimub arvutatud pensionile, mitte antud palgarühmas ettenähtud väikseimale pensionile. Näiteks kui töötaja kuupalk oli 52 rbl. ja pensionimääraks on 75% palgast, siis arvutuste järgi peaks ta saama pensioni 39 rubla. Et aga väikseimaks määraks antud palgarühmas (50-60 rbl.) on 42 rbl.50 kop., siis määratakse talle pensionina 42 rbl.50 kop. Kui samal töötajal on õigus saada lisandit pideva tööstaaži eest 10%, siis võetakse see arvutatud 39 rublast (s.o. 3,9 rubla) ja liidetakse sellele ning töötajale määratav pension tuleb 42,90 rbl. (mitte aga 42,50 + 3,90).

Töötavatele pensionäridele määratakse pension samadel alustel nagu mittetöötavatele pensionäridele. Kuid määratud pensionist makstakse töötavatele pensionäridele välja 15 rbl. kuus, kui nende töötasu pärast pensioni määramist ei ületa 100 rbl. kuus (ilma pensionita). Kui pensionäri palk pärast pensioni määramist ületab 100 rbl. kuus, siis talle pensioni ei maksta.

Töötajatele, kellele vanaduspension on määratud soodustatud tingimustel selle tõttu, et nad on töötanud allmaastöödel, tervist kahjustavate tingimustega töödel või kuumades tsehhides, makstakse pensioni 50% ulatuses määratud pensionist, sõltumata saadavast töötasust.

Vanaduspensionid, mis on määratud mittetäieliku tööstaaži olemasolul, töötavatele pensionäridele ei maksta.

Kui mittetöötav pensionär asub tööle ajutiselt, siis kahe kuu jooksul kalendriaasta vältel makstakse talle pension välja määratud suuruses, sõltumata saadavast töötasust.

Tööline ja teenistuja, kellel on õigus vanaduspensionile (täieliku tööstaaži olemasolul) võib taotleda pensioni töötamise ajal ja mistahes ajal pärast töö lõpetamist, ilma mingisuguse ajalise piiramiseta.

Vanaduspensionid määratakse eluajaks, sõltumata kodaniku töövõimest.

§ 11. INVALIDIDSUSPENSION.

Õigus invalidisuspensionile riikliku sotsiaalkindlustuse korras on töelistel ja teenistujatel, kes arstliku tööeksperdiisi komisjoni (ATEK) poolt on tunnistatud invalidideks, s.t. et nad on kaotanud töövõime täielikult või osaliselt kas alatiseks või pikemaks ajaks.

Vastavalt töövõime kaotuse ulatusele jagatakse invaliidid kolme gruppi.

I grupp - invaliidid, kes on kaotanud täielikult töövõime ja vajavad kõrvalist abi.

II grupp - invaliidid, kes on täielikult kaotanud professionaalse töövõime nii oma erialal kui ka teistel erialadel.

III grupp - invaliidid, kes pole võimelised süstemaatiliseks tööks oma erialal tavalistes tingimustes.

Invalidsuse grupp määratakse töötajale kindlaks ATEK-i poolt sõltuvalt töövõime kaotuse ulatusest kas alatiseks või teatud tähtajaks. Viimasel juhul kuulub invaliid tähtaja möödumisel uuesti läbivaatamisele ATEK-is.

Invalidisuspension määratakse töelistele ja teenistujatele sõltumata sellest, millal invalidsus tekkis, s.o. kas

ta tekkis töötamise perioodil enne tööle asumist või pärast töö lõpetamist. Pensionitaotluse esitamine ei ole ajaliselt piiratud.

Õigus pensionile on kõigil töölistel ja teenistujatel sõltumata invaliidsuse tekkimise põhjustest. Kuid pensioni määramise tingimuste ja pensionilise kindlustuse ulatuse (suuruse) järgi jaotatakse invaliidistunud töötajad kahte suurde rühma:

- 1) invaliidistunud töövigastuse või kutsehaiguse tagajärjel,
- 2) invaliidistunud üldhaiguse või elukondliku trauma tagajärjel.

Invaliidsuspension neile töölistele ja teenistujatele, kes on invaliidistunud kutsehaiguse või töövigastuse tagajärjel, määratakse sõltumata neil olemasolevast tööstaažist.

Invaliidsuspension neile töölistele ja teenistujatele, kes invaliidistusid üldhaigestumise või elukondliku trauma tagajärjel, määratakse siis, kui neil on vajalik tööstaaž töölisena või teenistujana. Nõutav tööstaaž sõltub invaliidi vanusest invaliidsuspensiooni taotluse esitamise päevaks, invaliidi soost ja tema töökohast. Tööstaaži määr, mis on vajalik invaliidsuspensiooni määramiseks üldhaiguse või elukondliku trauma tõttu invaliidistunutele, on noorematel töötajatel väiksem kui vanematel, naistel väiksem kui meestel ja maa-alustel, tervist kahjustavate tingimustega töödel ning kuumades tsehhides töötajatel väiksem kui teistel töölistel ja teenistujatel.

Näiteks, kui invaliid on pensionitaotluse esitamise päevaks 20-22 aastat vana, siis peab pensioni määramiseks meestel olema tööstaaži vähemalt 2 aastat, naistel vähemalt üks aasta ja maa-alustel töödel, tervist kahjustavate tingimustega töödel või kuumades tsehhides töötajatel üks aasta (sõltumata invaliidi soost).

Kui aga invaliid on pensionitaotluse esitamise päevaks 46 - 50 aastat vana, on tööstaaži nõutavaks määraks meestel 14 aastat, naistel 11 aastat ja maa-alustel, tervist kahjus-

tavate tingimustega tööl del või kuumades tsehhides töötajail 8 aastat (sõltumata soost).

Töölistele ja teenistujatele, kes invaliidistuvad üldhaigestumise tagajärjel kuni 20-aastaseks saamiseni, määratakse pension järgmiselt:

- 1) kui invaliidistumine toimus töötamise perioodil või pärast töötamise lõpetamist - sõltumata tööstaaži kestusest;
- 2) kui invaliidistumine toimus enne tööle asumist, siis vähemalt üheaastase tööstaaži olemasolu korral pensionitaotluse esitamise päevaks.

Kui pensionitaotlus esitatakse pärast invaliidi 20-aastaseks saamist, nõutakse tööstaaži olemasolu üldistel alustel.

Kõigil neil juhtudel, kui invaliidsuse kindlakstegemise päevast kuni pensionitaotluse esitamise päevani ei möödunud rohkem kui üks aasta, määratakse vajalik tööstaaž vastavalt vanusele invaliidsuse kindlakstegemise ajaks.

Invaliidsuspensiooni määramiseks vajaliku tööstaaži hulka arvatakse töötamine samadel juhtudel, mis vanaduspensionil puhul. Kuid õppimise aeg keskeriõppeasutustes, kõrgemates õppeasutustes ja teistes kaadri ettevalmistamise koolides võetakse arvesse sõltumata sellest, kas invaliid enne õppeasutusse astumist töötas või mitte.

Pensionimäärad.

Invaliidsuspensiooni määrad sõltuvad invaliidsuse tekkimise põhjustest ja invaliidsuse grupist, töölise või teenistuja palga suurusest, töölise või teenistuja töötingimustest ja real juhtudel pideva tööstaaži kestusest ning samuti mitтетöötava invaliidi ülalpidamisel olevate töövõimete perekonnaliikmete arvust.

Pensionimäärad on kehtestatud teatud protsendina töölise või teenistuja töötasust.

Samuti on kindlaks määratud invaliidsuspensionide miinimaal- ja maksimaalmäärad.

Pensionimäärad töövigastuse või kutsehaiguse tagajärjel invaliidistunutele on järgmised:

	I gr. invaliididele	II gr. invaliididele	III gr. invaliididele
1. Maa-alustel, tervist kahjustavate tingimustega töödel ja töödel kuumades tsehhides	100% palgast kuni 60 rbl.-ni ja 20% ülejäänud palgasummast	90% palgast kuni 60 rbl.-ni ja 20% ülejäänud palgasummast	65% palgast kuni 60 rbl.-ni ja 20% ülejäänud palgasummast
2. Teistel raske te tingimustega töödel	100% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast	90% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast	65% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast
3. Kõigile ülejäänud tööliste ja teenistujatele	100% palgast kuni 50 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast	90% palgast kuni 45 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast	65% palgast kuni 40 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast

Pensionimääradele on kehtestatud järgmised lisandid:

- 1) mittetöötavatele I ja II grupi invaliididele, kelle ülalpidamisel on töövõimetuid perekonnaliikmeid, makstakse ühe töövõimetu puhul pensionilisandit 10%, kahe ja enama ülalpeetava puhul 15% arvutatud pensionist;
- 2) esimese grupi invaliididele makstakse lisandit 15% arvutatud pensioni määrast nende hooldamisega seotud kulude katteks.

Invaliididele, kes alatiselt elavad maakotades ja on seotud põllumajandusega, määratakse pension 15% võrra väiksemana.

Invaliidsuspensiooni kohta, kui invaliidistumine tekkis töövigastusest või kutsehaigusest, on kehtestatud järgmised minimaal- ja maksimaalmäärad kuus.

	Minimaalsed			Maksimaalsed		
	Invaliidsuse grupp			Invaliidsuse grupp		
	I gr.	II gr.	III gr.	I gr.	II gr.	III gr.
1.Kõigile pensio- närilede välja arvatud p.2. loetletutele	36 rbl.	28 rbl. 50 kop.	21 rbl.	120 rbl.	90 rbl.	45 rbl.
2.Alaliselt maa- kohtades elune- vatele ja põl- lumajandusega seotud pensio- närilede	30 rbl. 60 kop.	24 rbl. 20 kop.	17 rbl. 80 kop.	102 rbl.	76 rbl. 50 kop.	38 rbl. 20 kop.

Pensionimäär tehakse kindlaks viimase, töö järgi. Kui aga pensionäril vähemalt pool tööstaažist, mis on vajalik pensio-
ni määramiseks üldhaiguse tagajärjel tekkinud invaliidsuse
puhul, on töötatud töödel, mis annab õiguse soodustatud pen-
sionile, siis pension määratakse nendes määrades.

Üldhaigestumisest või elukondlikust traumast tingitud
invaliidsuse puhul makstakse pensioni järgmistelt.

	I grupi inva- liididele	II grupi in- valiididele	III grupi inva- liididele
1.Maa-alustel, ter- vist kahjustava- te tingimustega töödel ja töödel kuumades tseehi- des	85% palgast kuni 60 rbl. ja 20% üle- jäänud palga- summast	65% palgast kuni 60 rbl. ja 20% üle- jäänud pal- gasummast	45% palgast ku- ni 60 rbl. ja 20% ülejäänud palgasummast
2.Teistel raskete tingimustega töödel	85% palgast kuni 50 rbl. ja 15% üle- jäänud pal- gasummast	65% palgast kuni 50 rbl. ja 15% üle- jäänud pal- gasummast	45% palgast ku- ni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast
3.Ülejäänud töö- listele ja tee- nistujatele	85% palgast kuni 50 rbl. ja 10% üle- jäänud pal- gast	65% palgast kuni 45 rbl. ja 10% üle- jäänud pal- gast	45% palgast ku- ni 40 rbl. ja 10% ülejäänud palgast

Maakohtades alatiselt elavaile ja põllumajandusega seotud pensionäridele vähendatakse pensionimäära 15% võrra.

Pensionäridele makstakse järgmisi lisandeid:

- 1) mittetöötavatele I ja II grupi invaliididele, kelle ülalpidamisel on töövõimetuid perekonnaliikmeid - ühe ülalpeetava korral 10% arvutatud pensionist, kahe või enama perekonnaliikme puhul 15% arvutatud pensionist;
- 2) I ja II grupi invaliididele (üldhaigestumisest), kellel on pidevat tööstaaži 10-15 aastat, makstakse lisandit 10% arvutatud pensionist; pideva tööstaaži puhul üle 15 aasta makstakse lisandit 15% arvutatud pensionist;
- 3) esimese grupi invaliididele makstakse lisandit 15% arvutatud pensionist hooldamiskulude katteks.

Kõigi lisandite summa ei tohi ületada 30% arvutatud pensioni summast.

On kehtestatud pensionide minimaal- ja maksimaalmäärad kuus.

	Minimaalsed			Maksimaalsed		
	Invaliidsuse grupp			Invaliidsuse grupp		
	I gr.	II gr.	III gr.	I gr.	II gr.	III gr.
1. Kõigile pensionäridele välja arvatud p.2. loetletutele	30 rbl.	23 rbl.	16 rbl.	90 rbl.	60 rbl.	40 rbl.
2. Alatiselt maa-kohtades elavatele ja põllumajandusega seotud pensionäridele	25 rbl. 50 kop.	19 rbl. 50 kop.	13 rbl. 60 kop.	76 rbl. 50 kop.	51 rbl.	34 rbl.

Üldhaigestumise tagajärjel invaliidistunutele võidakse pensioni määrata ka siis, kui neil ei ole pensioni saamiseks ettenähtud tööstaaži täies ulatuses.

Osalise tööstaažiga määratakse pension I ja II grupi invaliididele, kes invaliidistusid üldhaigestumise tagajärjel

töötamise perioodil. Pension määratakse sel juhul proportsionaalselt olemasolevale tööstasile, kuid mitte vähem 1/4 pensioni täismäärast. Näiteks kui invaliidistub 45-aastane mees, kellel on 6 aastat tööstasü, siis määratakse talle pool pensioni. Pensionile lisandeid osalise tööstasüga saadud pensioni puhul ei määrata.

§ 12. PENSION TOITJA KAOTUSE PUHUL.

Nõukogude riigis kindlustatakse materiaalselt ka need kodanikud, kes on kaotanud ülalpidamisvahendid seoses ülalpidaja surmaga. Selleks on kehtestatud pensionid toitja kaotuse puhul.

Õigus pensionile toitja kaotuse puhul on neil surnud töölise, teenistuja või pensionäri töövõimetutel perekonnaliikmetel, kes olid tema (toitja) ülalpidamisel.

Töövõimetuteks perekonnaliikmeteks loetakse:

- 1) lapsed, vennad, õed ja lastelapsed kuni 16-aastaseks saamiseni (õpilased 18-aastaseks saamiseni), või sellest vanemad, kui nad invaliidistusid enne 16-aastaseks (õpilased 18-aastaseks) saamist. Vennad, õed ja lastelapsed loetakse ülalpeetavateks vaid tingimusel, kui neil ei ole vanemaid;
- 2) isa, ema, naine, mees - kui nad on jõudnud elatanud ikka - mehed 60-aastaseks, naised 55-aastaseks, või kui nad on invaliidid;
- 3) üks vanematest või abikaasa, sõltumata vanusest ja töövõimest, kui ta ei tööta ja hooldab surnud toitja lapsi, vendi, õdesid või lastelapsi, kes ei ole saanud 8-aastaseks;
- 4) vanaisa ja vanaema, kui puuduvad isikud, kes on seaduse järgi kohustatud neid ülal pidama.

Surnud isiku lastel ja töövõimetutel vanematel, kes ei olnud tema ülalpidamisel, on tema surma puhul õigus pensionile, kui nad hiljem on kaotanud elatusvahendite allika.

Surnud isiku perekonnaliikmed loetakse tema ülalpidamisel olnuteks, kui nad said temalt abi, mis oli neile alati-seks ja põhiliseks elatusvahendite allikaks.

Mõlema vanema ülalpidamisel olnud lastel on õigus pensio-nile isa või ema surma korral ka sel juhul, kui teine vanem töötab. Õppivatele lastele, vendadele, õdedele ja lastelas-tele makstakse pensioni ka siis, kui nad saavad stipendiumi. Kui nad on aga täielikul riiklikul ülalpidamisel, siis selle aja eest neile pensioni ei maksta.

Vanematel on õigus pensionile sõltumata sellest, kas nad jõudeid elatanud ikka või invaliidistunud enne või pä-rast tootja surma.

Surnud isiku abikaasal on õigus pensionile siis, kui ta on jõudnud elatanud ikka või invaliidistunud enne tootja surma või hiljemalt 5 aasta jooksul pärast tema surma. Kui aga surnud isiku abikaasal ei ole täisealisi töövõimelisi lapsi, siis määratakse talle pension sõltumata elatanud ik-ka jõudmise või invaliidistumise ajast.

Pensionimäärad tootja kaotuse puhul on kehtestatud tea-tud protsendina tootja palgast. Pensionimäärad sõltuvad toot-ja surma põhjustest, tootja töötingimustest, tootjal vajali-ku tööstaazi olemasolust ja isikute arvust, kellel on õigus tootja kaotuse pensionile.

Töövigastusest või kutsehaigusest tingitud tootja kao-tuse puhul makstakse tema perekonnaliikmetele pensioni sõl-tumata tootja tööstaazi kestusest. Pensioni suurus määratak-se kindlaks tootja keskmisest kuupalgast järgmiselt:

	Kolme ja roh-kema töövõime-tu puhul	Kahe töövõi-metu puhul	Ühe töövõimetu puhul
1. Kui tootja töö-tas maa-alustel töödel, tervist kahjustavate tin-gimustega töödel või kuumades tseh-hides	100% palgast kuni 60 rbl. ja 20% ülejää-nud palga-um-mast	90% palgast kuni 60 rbl. ja 20% üle-jäänud palga-summast	65% palgast ku-ni 60 rbl. ja 20% ülejäänud palgasummast

2. Kui tootja tööstas teistele raske- te tingimustega tööl	100% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast	90% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast	65% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasummast
3. Kõigil teistele juhtudel	100% palgast kuni 50 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast	90% palgast kuni 45 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast	65% palgast kuni 40 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast

Töövigastuse või kutsehaiguse tagajärjel surnud töölise või teenistujate perekondadele suurendatakse kolme või rohkema ülalpeetava puhul pensionimäära veel 15% võrra pensioni maksimaalmäära piires.

Toitja kaotuse pensionide puhul on kehtestatud järgmised pensioni alam- ja ülemmäärad:

	Minimaalsed			Maksimaalsed		
	Pensioni määramisel			Pensioni määramisel		
	Ühele töövõimetule	Kahele töövõimetule	Kolmele ja rohkemale töövõimetule	Ühele töövõimetule	Kahele töövõimetule	Kolmele ja rohkemale töövõimetule
1. Kõigile pensionäridele välja arvatud p.2. loetletutele	16 rbl.	23 rbl.	30 rbl.	45 rbl.	90 rbl.	120 rbl.
2. Alaliselt maa-kohtades elavatele ja põllumajandusega seotud pensionäridele	13 rbl. 60 kop.	19 rbl. 50 kop.	25 rbl. 50 kop.	38 rbl. 20 kop.	76 rbl. 50 kop.	102 rbl.

Toitja kaotamisel üldhaigestumise või elukondliku trauma tagajärjel määratakse pension perekonnaliikmeile siis, kui töötajal oli üldine tööstaaž, mis on vajalik invaliid-

suspensiooni saamiseks invaliidistumisel üldhaigestumise tõttu.

Toitja surma korral üldhaigestumise või elukondliku trauma tagajärjel makstakse pensioni järgmises ulatuses:

	Kolme ja rohkema töövõime puul	Kahe töövõime puul	Ühe töövõime puul
1. Kui toitja töötas maa-alustel, tervist kahjustavate tingimustega tööl või kuumas tsahhides	85% palgast kuni 60 rbl. ja 20% ülejäänud palgasumma	65% palgast kuni 60 rbl. ja 20% ülejäänud palgasumma	45% palgast kuni 60 rbl. ja 20% ülejäänud palgasumma
2. Kui toitja töötas teistel raske- te tingimustega tööl	65% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasumma	65% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasumma	45% palgast kuni 50 rbl. ja 15% ülejäänud palgasumma
3. Kõigil teistel juhtudel	85% palgast kuni 50 rbl. ja 10% ülejäänud palgasumma	65% palgast kuni 45 rbl. ja 10% ülejäänud palgasumma	45% palgast kuni 40 rbl. ja 10% ülejäänud palgasumma

Üldhaigestumise või elukondliku trauma tagajärjel surnud toitja perekonnaliikmeile suurendatakse pensionit 10% võrra kui toitjal oli pidevat tööstaaži 10 - 15 aastat ja 15% võrra, kui tal oli pidevat tööstaaži üle 15 aasta.

Kindlaks on määratud pensionide minimaal- ja maksimaal- määrad.

	Minimaalsed			Maksimaalsed		
	Pensioni määramisel			Pensioni määramisel		
	Ühele töövõimele	Kahele töövõimele	Kolmele ja rohkemale töövõimele	Ühele töövõimele	Kahele töövõimele	Kolmele ja rohkemale töövõimele
1. Kõigile pensionäridele, välja arvatud p.2 loetletud	16 rbl.	23 rbl.	30 rbl.	40 rbl.	60 rbl.	90 rbl.

2. Alaliselt maal elavatele ja põllumajandusega seotud pensionäridele	13 rbl. 60 kop.	19 rbl. 50 kop.	25 rbl. 50 kop.	34 rbl.	51 rbl.	76 rbl. 50 kop.
---	--------------------------	--------------------------	--------------------------	------------	------------	--------------------

Kui tootjal ei olnud nõutavat tööstaaži, määratakse pension tootja kaotuse puhul proportsionaalselt tööstaažiga, kuid mitte vähem kui 1/4 pensionist.

Kui surevad mõlemad vanemad, siis määratakse lastele tootja kaotuse pension lähtudes vanemate töötasu summast määrades, mis on ette nähtud tootja kaotuse puhul töövigastuse või kutsuhaiguse tagajärjel.

Kõikidele perekonnaliikmetele, kellel on õigus tootja kaotuse pensioni saamiseks, määratakse ühine pension, kuid soovi korral võib seda jagada võrdsetesse osadesse ning maksta välja igale pensioni saajale eraldi.

§ 13. PENSIONID VÄLJATEENITUD AASTATE EEST.

Üheks pensioni liigiks NSV Liidus on pension väljateenitud aastate eest, mida makstakse mõningates rahvamajanduse harudes töötajatele, kui nad on töötanud vastavatel ametikohtadel teatud arvu aastaid. Väljateenitud aastate eest pensioni maksmine on töötajatele täiendavaks materiaalseks stiimuliks teatud ametikohtadel töötamiseks ja aitab oluliselt kaasa töödistsipliini tugevnemisele ja tööülesannete täitmise kvaliteedi paranemisele.

Nii näiteks makstakse käesoleval ajal pensioni väljateenitud aastate eest hariduse, tervishoiu ja põllumajanduse ala töötajatele. Nimetatud töötajatele pensioni maksmine väljateenitud aastate eest on reguleeritud NSV Liidu Ministrite Nõukogu 17. detsembri 1959a. määrusega Nr. 1397.¹

Pensionid väljateenitud aastate eest määratakse:

¹ Vt. "Eesti NSV Teataja" 1960, 4, art. 19, lk. 53 jj.

- 1) õpetajatele ja teistele haridusala töötajatele, kui neil on vähemalt 25-aastane erialane tööstaaž;
- 2) arstidele ja teistele tervishoiutöötajatele, kui neil on vähemalt 25 aastat erialast tööstaaži maakohdades ja töölisasulais või 30 aastat erialast tööstaaži linnades;
- 3) agronoomidele, veterinaararstidele, zootehnikutele ja teistele põllumajandusala töötajatele, eriaktidega määratud tingimustes ja ulatuses.

Pensionid väljateenitud aastate eest haridus- ja tervishoiutöötajatele määratakse 40% ulatuses töötasumäärast.

Väljateenitud aastate eest makstava pensioni ülemmääraks on 120 rbl. kuus, alammääraks mittetöötavatele pensionäridele 30 rbl. kuus.

Pensionid väljateenitud aastate eest haridus- ja tervishoiutöötajatele arvutatakse nende viimasest ametipalgamäärast või tegelikust palgast, kui nad ei tööta täiskoormusega.

Kui töötaja töötab põhitöökohal mittetäieliku koormusega ning peale seda veel kohakaasluse korras, mis samuti annab õiguse pensionile väljateenitud aastate eest, arvutatakse pension tema töötasu üldsummast, kuid mitte rohkem kui suurema palgaga ametikoha täielikust töötasumäärast.

Kui pensionär pärast pensioni määramist jätkab tööd, siis makstakse pension välja täies ulatuses, kuid arvestusega, et palk ja pension kokku ei ületaks 200 rbl. kuus.

§ 14. PENSIONI ARVUTAMINE.

Pension töölistele ja teenistujatele arvutatakse kindlaksmääratud protsentides nende tegelikust keskmisest kuu-töötasust, mida nad said enne pensioni taotlemist. Tegelik töötasu all mõeldakse töötasu summat, mis on arvutatud vastava kuu eest, mitte summat, mis kuulub väljamaksemisele pärast maksude jm. mahaarvamist.

Keskmise tegeliku kuu töötasuna võetakse pensioni arvu-

tamisel 12 viimase kuu töötasu üldsumma jagatuna kaheteistkümnega. Seejuures kuid, millal töötaja tegelikult ei töötanud või töötas mitte kõigil tööpäevadel (näiteks haiguse, puhkuse, vallandamise jne. tõttu) arvesse ei võeta, vaid asendatakse teiste vahetult eelnenud kuudega.

Kui kahe viimase aasta jooksul enne töölt lahkumist (tööd jätkajate puhul enne pensioni taotlemist) töötaja töötas üldkokkuvõttes vähem kui ühe aasta, arvutatakse pension kõigi tegelikult töötatud täiskuuade keskmisest kuu töötasust, jagades nimetatud kuude eest saadud töötasu üldsumma nende kuude arvuga.

Kui töötaja on töötanud vähem kui ühe täiskuu, siis kogu töötamise aja eest saadud töötasu jagatakse tööil oldud päevade arvuga ja saadud arv korrutatakse 23,6-ga, s.o. keskmise tööpäevade arvuga kuus. Kuid töötasu, millest sellisel juhul arvutatakse pension, ei või ületada antud töötaja 1½ tariifipalgamäära.

Selleks et kindlustada töötajale võimalus suurema pensioni saamiseks, on lubatud pensioni taotleja soovil arvutada pension mistahes järjest viie aasta jooksul saadud keskmisest tegelikust kuu töötasust viimase kümne aasta kestel enne pensioni taotlemist. Selles viieaastasest perioodis võib olla töövaheaega mitte üle 12 kuu. Sel juhul asendatakse puuduvad kuud teiste kuudega, mis vahetult eelnesid või järgnesid viieaastasele perioodile. Vastavad asenduskuud määratakse kindlaks pensioni taotleja soovi kohaselt.

Viie aasta keskmine töötasu määratakse kindlaks tööliste- na või teenistujana tegelikult tööil oldud viie aasta eest saadud töötasu üldsumma jagamise teel kuuekümnega.

Pensionit taotleja soovil ei arvata invaliidsuspensiooni saamise aega 10-aastasest ajavahemikku ega loeta vaheajaks 5-aastasest perioodis.

Töötasu hulka, millest arvutatakse pension, arvatakse kõik töötasu liigid, millelt kehtivate eeskirjade kohaselt arvutatakse sotsiaalkindlustuse makseid, välja arvatud puhkuse tasu, tasu ületunnitöö eest ja kohakaasluse alusel täidetavalt ametikohalt ning igasugused ühekordsed väljamaksed.

Protsendilised lisad ja iga-aastane tasu väljateenitud aastate eest arvatakse pensioni arvutamisel aluseks võetava töö-tasu hulka.

Pensionäridele, kes pärast pensioni määramist on töötanud vähemalt 2 aastat töölisena või teenistujana (töõndusar-telli liikmena) kõrgema töötasuga kui see, millest arvutati pension, määratakse pensionäri avalduse alusel pension uues suuruses, lähtudes tema kõrgemast töötasust.

§ 15. PENSIONI TAOTLEMINE JA MÄÄRAMINE.

Pensionitaotlus esitatakse selle rajooni või linna TSN täitevkomitee sotsiaalkindlustuse osakonnale, kus elab pensioni taotleja. Sotsiaalkindlustuse osakonnad on kohustatud andma seletusi ja teateid pensioni määramise küsimustes ning osutama kaasabi vajalike dokumentide hankimisel.

Iga pensioniliigi kohta on kindlaks määratud dokumendid, mis tuleb esitada pensionitaotluse juurde.

Vanaduspensioniga taotlusele peavad olema lisatud:

- 1) tööstaazi tõendavad dokumendid (väljavõtte tööraamatust või teised töötamist tõestavad dokumendid);
- 2) tõendid (või teised dokumendid) töötasu kohta.

Peale loetletud dokumentide esitatakse vajaduse korral veel:

- 1) külanõukogu tõend põllumajandusega tegelemise või mitte-tegelemise kohta;
- 2) tõend okupeeritud territooriumil viibimise kohta;
- 3) majavalitsuse või külanõukogu tõend ülalpidamisel viibivate perekonnaliikmete kohta; õppeasutuse tõend 16 - 18 a. -vanuste perekonnaliikmete õppimise kohta.

Töölise või teenistuja invaliidsuspensioniga taotlusele peavad olema lisatud:

- 1) tööstaazi tõendavad dokumendid ja
- 2) tõendid (või teised dokumendid) töötasu kohta.

Sotsiaalkindlustuse osakond ise lisab taotlusele ATEK-ist saadud väljavõtte ATEK-i läbivaatuse aktist.

Juhtudel, kui invaliidsus on tekkinud töövigastuse tagajärjel, esitatakse ka akt või mõni teine dokument õnnetusjuhtumi kohta.

Lisaks loetletud põhidokumentidele võidakse vajaduse korral nõuda veel mõningaid täiendavaid dokumente.

Toitja kaotuse pensioni taotlusele peavad olema lisatud:

- 1) perekonnaseisuaktide büroo tunnistus toitja surma kohta või dokumendid, mis tõendavad toitja teadmata äraolekut;
- 2) toitja vanust tõendav dokument, kui vanus ei ole märgitud surmatunnistusel;
- 3) dokumendid toitja tööstaafi kohta,
- 4) dokumendid toitja töötasu kohta,
- 5) majavalitsuse või külanõukogu tõend või muud dokumendid toitja ülalpidamisel olnud perekonnaliikmete arvu kohta.

Vajalikel juhtudel esitatakse veel:

- 1) õppeasutuse tõendid selle kohta, et 16-18 aasta vanused perekonnaliikmed on õpilased;
- 2) majavalitsuse või külanõukogu tõend selle kohta, et surnud isiku vanem või abikaasa, kes hooldab surnud isiku alla 8-aastaseid lapsi, vendi, õdesid või lapselapsi, ei tööta;
- 3) kui toitja surm on tingitud töövigastusest, esitatakse akt või mõni muu ametlik dokument õnnetusjuhtumi kohta;
- 4) abielutunnistus või selle tõestatud ära kiri.

Kõikidel pensioni taotlemise juhtudel peab pensioni taotleja esitama passi või maakohitades, kus ei ole kehtestatud passisüsteemi, muu dokumendi, mis tõendab isikut, vanust ja elukohta.

Pensionitaotluse vastuvõtnud organ annab taotlejale allkirja taotluse ja selle juurde lisatud dokumentide vastuvõtmise kohta, märkides taotluse vastuvõtmise kuupäeva.

Pensionitaotlemise päevaks loetakse seda päeva, kui

võeti vastu taotlus kõigi vajalike dokumentidega.

Selleks, et kergendada töötajatel pensioni taotlemist, on ametiühingu kätis- ja kohalike komiteede juurde hakatud moodustama komisjone, kes abistavad töötajat pensioni taotlemiseks vajalike dokumentide saamisel. On juurdumas komme, et komisjon kogub vajalikud dokumendid juba enne pensioniikka jõudmist ning pensioniikka jõudmisel antakse need töötajale üle, kergendades sellega töötaja vaeva vajalike dokumentide hankimisel.

Pensionid määratakse rajooni (linna) TSN täitevkomitee poolt moodustatava pensioni määramise komisjoni poolt. Sellesse komisjoni kuulub esimehena rajooni (linna) sotsiaalkindlustuse osakonna juhataja, rahandusosakonna juhataja ja suuremate ametiühinguorganisatsioonide esindajad.

Komisjon vaatab pensionitaotluse läbi hiljemalt 10 päeva jooksul arvates selle vastuvõtmisest (koos vajalike dokumentidega) sotsiaalkindlustuse osakonna poolt.

Pensionid määratakse üldreeglina pensionitaotluse esitamise päevast alates.

Kui pensioni taotleja leiab, et komisjoni otsus tema pensionitaotluse suhtes on ebaõige, siis võib ta komisjoni otsuse peale edasi kaevata rajooni (linna) TSN täitevkomiteele, kelle otsus on lõplik.

§ 16. PENSIONI VÄLJAMAKSMINE.

Määratud pensionide väljamaksmine töötavatele pensionäridele toimub asutuste ja ettevõtete poolt, mittetöötavatele pensionäridele aga TSN täitevkomitee sotsiaalkindlustuse osakonna poolt.

Ettevõtetes või asutustes töötavatele invaliididele¹ makstakse pension välja ametiühinguorganisatsioonide poolt töökoha järgi ettevõtte või asutuse administratsiooni kaudu

¹ Nende hulgas ka endised sõjaväelased, kes on III grupi invaliidid.

sotsiaalkindlustuse maksete arvel. Pension makstakse töötavatele pensionäridele sotsiaalkindlustuse osakondade korralduste põhjal.

Kõigile teistele pensionäridele (sealhulgas ka pensionäridele, kes saavad pensioni toitja kaotuse puhul, makstakse pensioni selle rajooni (linna) sotsiaalkindlustuse osakonna poolt, kus pensionär elab.

Pensionid töötavatele pensionäridele makstakse välja üks kord kuus koos tööliste ja teenistujatele kuu teise poole eest töötasu maksmisega.

Ettevõtted ja asutused koostavad kaks pensionide välja maksulehte:

- 1) tööinvalididele, vanaduse ja väljateenitud aastate eest pensioni väljamaksmiseks;
- 2) kolmanda grupi sõjainvalididele pensioni väljamaksmiseks.

Väljamaksulehtedele kirjutavad alla ettevõtte või asutuse juhataja ja pea-(vanem-) raamatupidaja ja esitatakse siis kinnitamiseks ametiühingu käitis- või kohalikule komiteedele. Ametiühingukomitee esimees kontrollib nende õigsust ja kinnitab nad oma allkirja ning ametiühingukomitee pitsati jälgendiga. Peale seda esitatakse nad ettevõtte või asutuse raamatupidamisele väljamaksmiseks. Ilma ametiühingukomitee esimehe allkirjata pensionide väljamaksulehed on kehtetud.

Tuleb aga pidada silmas, et töötavatele pensionäridele väljamaksmisele kuuluv pensionisumma ei võrdu alati neile määratud pensionisummaga.

1. Pensionäridele, kes saavad vanaduspensionini ja jätkavad töötamist töölisena või teenistujana¹, makstakse pension välja 15 rubla suuruses, kui nende töötasu pärast pensioni määramist ei ületa 100 rbl. kuus. Kui nende kuu töötasu (ilma pensionita) ületab 100 rbl., siis neile pensioni

¹ Pensionäridele, kes töötavad ajutiselt kuni 2 kuud kalendriaasta jooksul, makstakse pension välja täies ulatuses nagu mittetöötavatele pensionäridele.

välja ei maksta.

Kui vanaduspension on aga määratud seodustatud tingimustel allmaatöödel, tervist kahjustavate tingimustega töödel või kuumades tsехhides töötamise tõttu, makstakse määratud pensionist välja 50% kuid mitte vähem kui 15 rbl. kuus, sõltumata pensionäri kuutöötasust.

Vanaduspension, mis on määratud osalise tööstaaziga, töötavatele pensionäridele ei maksta (ka ajutise töötamise puhul mitte).

2. Pensionäridele, kellele on määratud pension toitja kaotuse puhul, samuti I ja II grupi invaliididele (nii invaliididele sõjaväelaste hulgast kui ka teistele invaliididele), kelle töötasu pärast pensioni määramist ei ületa 120 rbl. kuus, makstakse pension välja täielikult.

II grupi invaliididele (väljaarvatud invaliidid sõjaväelaste hulgast), kes töötavad töölistena või teenistujatena ja kelle töötasu ületab 120 rbl. kuus, samuti III grupi invaliididele, makstakse pensioni nii, et pension ja töötasu kokku ei ületaks palka enne pensioni määramist. Seejuures III grupi invaliididele, kelle töötasu pärast pensioni määramist ei ületa 120 rbl. kuus, makstakse välja vähemalt 50% määratud pensionist.¹

Pensionide väljamaksmine mittetöötavatele pensionäridele toimub Eesti NSV-s Sideministeeriumi asutuste kaudu pensioniraamatute alusel rajoonide ja linnade sotsiaalkindlustuse osakondade poolt väljaantavate korralduste põhjal.

Pensionide kätetoimetamise eest pensionärielt mingisugust tasu ei võeta. Samuti ei peeta pensionisummadest kinni mingisuguseid makse ega lõive.

¹ Vt. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi 26. detsembri 1959. a. seadlus "Riiklike pensionide seaduses muudatuste tegemise kohta", "Eesti NSV Teataja" 1960, 6, art. 26, lk. 105 jj.

§ 17. RIIKLIK SOTSIAALHOOLDUS JA SELLE PÕHIVORMID.

Kõrvuti riikliku sotsiaalkindlustusega kasutatakse ka teisi vorme nõukogude kodanike materiaalseks kindlustamiseks töövõimetuse ja vanaduse korral. Sellisteks vormideks on riiklik sotsiaalhooldus, tööndusartelli liikmete kooperatiivne kindlustus ja ühiskondlik vastastikune abistamine kolhoosides. Kooperatiivset kindlustamist teostatakse kooperatsiooni vahendite arvel, vastastikust abistamist aga kolhooside poolt eraldatavate vahendite arvel, ilma et nimetatud vahendid läbiks riigieelarvet.

Riiklikku sotsiaalhooldust aga teostatakse vahetult riigieelarve summade arvel.

Riiklik sotsiaalhooldus erineb riiklikust sotsiaalkindlustusest nii vahendite allikate, kindlustatavate isikute ringi kui ka organisatsiooni poolest.

Kui riikliku sotsiaalkindlustuse vahendite allikaks on ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide sotsiaalkindlustuse maksed, mis, tõsi küll, lõppastmes (riikliku sotsiaalkindlustuse eelarve kaudu) läbivad riigieelarve, siis riikliku sotsiaalhoolduse vahendid saadakse otseselt eelarveliste assigneeringute näol.

Riikliku sotsiaalkindlustuse korras toimub tööliste ja teenistujate kindlustamine, riikliku sotsiaalhoolduse korras aga eelkõige sõjaväelaste kindlustamine, samuti mõnede teiste kodanikekategoriate kindlustamine (teaduslikud töötajad, riigi ees erilisi teeneid omavad kodanikud jt.).

Riiklik sotsiaalkindlustus kuulub ühiskondliku organisatsiooni - ametiühingute juhtimisele ja haldamisele, riiklikku sotsiaalhooldust aga teostavad riiklikud organid - liiduvabariikide sotsiaalkindlustuse ministriumid ja nende kohalikud organid.

Riikliku sotsiaalhoolduse korras toimub järgmiste kodanike materiaalne kindlustamine:

- 1) rea-, seersant- ja vanematekoosseisu ajateenistuses olevate sõjaväelaste kindlustamine (invaliiduse ja toitja

kaotuse juhtudel);

- 2) kindralite, admiralide, ohvitseride, ülesajateenijate ja nendega võrdsustatud isikute kindlustamine (invaliidsuse ja toitja kaotuse puhul ning väljateenitud aastate eest);
- 3) personaalpensionärid,
- 4) teadusala töötajad ja nende perekonnad,
- 5) kõrgemate ja keskeriõppeasutuste, kaadrite ettevalmistamise õppeasutuste, koolide ja kursuste õpilased, aspirandid, kliinilised ordinaatorid ja nende perekonnad (invaliidsuse ja toitja kaotuse puhul);
- 6) mõningate teatrite ja muusikakollektiivide loominguilised töötajad,
- 7) kirjanikud, heliloojad, kunstnikud ja nende perekonnad;
- 8) kodanikud, kes invaliidistunud riiklike või ühiskondlike ülesannete täitmisel, inimelu päästmisel, sotsialistliku omandi või sotsialistliku õiguskorra kaitsel, samuti nende perekonnad;
- 9) kodanikud, kes on töövõimetud, kuid kellel ei ole õigust pensioni saamiseks ja kellel puuduvad ka seaduslikud ülalpidajad;
- 10) toetused paljulapselistele ja vallasemadele.

Peale toetuste ja pensionide maksmise teostatakse riikliku sotsiaaltoetuste summast veel invaliididekodude ja sanatooriumide ülalpidamist ning abinõusid, mis võimaldavad invaliididel osa võtta ühiskondlikust tootmisprotsessist (proteesimine, ümberkvalifitseerimine jne.).

Seega riikliku sotsiaaltoetuste kulud teostatavate ürituste vormide järgi võib jaotada kolme suurde rühma:

- 1) kulud seoses invaliididele osavõtu võimaldamisega ühiskondlikust tootmisprotsessist;
- 2) kulud pensionide ja abirahade väljamaksmiseks;
- 3) kulud invaliididekodude ja sanatooriumide ülalpidamiseks.

Sotsiaalhoolduse põhivormiks NSV Liidus on abinõude tarvituselevõtmine, mis võimaldavad invaliidide kaasatõmbamist ühiskondlikku tootmisprotsessi. Kaasatõmbamine ühiskondlikku tootmisprotsessi teostatakse vabatahtlikkuse alusel töötajate endi initsiatiivi laialdasel kasutamisel. Selleks, et invaliid saaks osa võtta ühiskondlikust tootmisprotsessist, teostatakse rida ravialaseid üritusi, proteesimisi ning invaliidide kutsealast väljaõpetamist sotsiaalkindlustuse ministeeriumi kutsekoolides jne. Kõik need üritused ja abinõud teostatakse invaliidi suhtes tasuta.

Invaliididekodud luuakse selleks, et invaliidid ja pensionärid, kellel ei ole võimalusi elamiseks perekonnas, oleksid kindlustatud igati nii elukondliku, meditsiinilise kui ka kultuurilise teenindamisega. Pensionäride ja invaliidide ülalpidamine vanade- ja invaliididekodudes toimub riigi arvel.

Pensionide ja abirahade maksmisega kindlustatakse kodanike ja nende perekondade täiendav materiaalne kindlustamine ja seega nende heaolu tõus.

Pensionid rea-, seersant- ja vanematekoosseisu kuuluvatele sõjaväelastele ja nende perekonnaliikmele.

Reakoosseisu kuuluvatele ajateenijatele, kes kuni sõjaväeteenistusse kutsumiseni töötasid töölistena, teenistujatena või tööduskooperatsiooni artelli liikmetena ning muutusi invaliidiks haavatasaamise, põrutuste või vigastuste tõttu NSV Liidu kaitseks peetud lahinguis või teiste sõjaväeliste kohustuste täitmisel või haigestumise tõttu rindel, määratakse pension lähtudes sellest palgast, mis nad said enne sõjaväeteenistusse kutsumist. I grupi invaliididele määratakse pension 100% ulatuses palgast kuni 50 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummalt; II grupi invaliididele 90% palgast kuni 45 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast ning III grupi invaliididele 65% palgast kuni 40 rbl. ja 10% ülejäänud palgasummast.

Reakoosseisu sõjaväelastele, kes enne sõjaväeteenistust

ei töötanud, määratakse pension kindlate määrade järgi (kindlas summas) sõltuvalt invaliidsuse grupist.

Reakooosseisu sõjaväelastele, kes kaotasid töövõime õnnetu juhtumi tagajärjel, mis polnud seotud sõjaväeteenistuse ülesannete täitmisega, või kes kaotasid töövõime haigestumise tõttu, mis pole seotud viibimisega rindel, määratakse pensionid riikliku sotsiaalkindlustuse normide alusel, kui nad kuuni armeesse kutsumiseni töötasid tõeliseks või teenistujana või tööndusartelli liikmena.

Reakooosseisu sõjaväelaste perekondadele määratakse pension toitja kaotuse puhul, kui sõjaväelane hukkus rindel või teiste sõjaväeteenistuse ülesannete täitmisel. Määratava pensioni suurus sõltub hukunu palga suurusest ja töövõimetute perekonnaliikmete arvust.

Seersant- ja vanematekooosseisu kuuluvatele ajateenijatele ja nende perekondadele määratakse pensionid 10% võrra kõrgemad kui reakooosseisu kuuluvatele sõjaväelastele ja nende perekonnaliikmetele.

Pensionid kindralitele, ohvitseridele ja üleaja-teenijatele.

Kindralid, ohvitserid ja üleajateenijad kindlustatakse pensioniga reservi või erru laskmisel. Neile määratakse kas pension väljateenitud aastate eest või invaliidsuspension. Nimetatud sõjaväelaste surma või teadmatult kadunuksjäämise puhul määratakse nende perekonnale pension või toetused juhul, kui perekonnas on töövõimetuid, kes olid surnud või teadmatult kadunuksjäänud sõjaväelase ülalpidamisel.

Pensionid kindralitele, ohvitseridele ja üleajateenijatele määratakse kõikides väeliikides NSV Liidu Ministrite Nõukogu poolt kehtestatud korras ja suuruses.

Toetused paljulapselistele ja vallasemadele.

NSV Liidu Kommunistlik Partei ja Nõukogude valitsus hoolitsevad pidevalt ema ja lapse eest. Selle hoolitsuse üheks

väljendusvormiks on riiklike toetuste andmine paljulapselistele ja vallasemadele. Nimetatud toetusi makstakse vabariikliku eelarve summadest.

Vallasemadele makstakse toetust lapse ülalpidamiseks ja kasvatamiseks kuni lapse 12-aastaseks saamiseni. Igakuuse toetuse määraks on ühe lapse puhul 5 rbl., kahe lapse puhul 7 rbl. 50 kop. ja kolme või rohkema lapse puhul 10 rbl.

Paljulapselistele emadele makstav toetus koosneb ühekordsest toetusest lapse sünni puhul ja igakuustest toetustest. Ühekordset toetust hakatakse maksma juba kolmanda lapse sündimisel. Ühekordse toetuse suuruseks on 20 - 250 rbl. sõltuvalt laste arvust.

Alates neljandast lapsest hakatakse maksma emadele iga lapse pealt toetust 4 - 15 rbl. kuus. Igakuuse toetuse määr suureneb vastavalt sellele, mitmendale lapsele seda määratakse.

Igakuust toetust lasterikastele emadele makstakse alates vastava lapse üheaastaseks saamisest kuni vileaastaseks saamiseni.

SISUKORD.

lk.

SISSEJUHATUS	3
1. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE JA SOTSIAALHOOLDUSE MÕISTE JA ÜLESANDED	5
2. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE ORGANISATSIOON NSV LIIDUS	8
3. RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE VAHENDID.	11
4. TOETUSED AJUTISE TÖÖVÕIMETUSE PUHUL	15
5. RASEDUS- JA SÜNNITUSTOETUS	25
6. LAPSE SÜNNITOETUS	28
7. MATUSETOETUS.	29
8. ÜMBERKVALIFITSEERIMISE TOETUS	30
9. MUUD KULUD RIIKLIKU SOTSIAALKINDLUSTUSE VAHEN- DITE ARVEL	30
10. VANADUSPENSION	32
11. INVALIDIDSPENSION	37
12. PENSION TOITJA KAOTUSE PUHUL	43
13. PENSIONID VÄLJATEENITUD AASTATE EEST	47
14. PENSIONI ARVUTAMINE	48
15. PENSIONI TAOTLEMINE JA MÄÄRAMINE	50
16. PENSIONI VÄLJAMAKSMINE	52
17. RIIKLIK SOTSIAALHOOLDUS JA SELLE PÕHIVORMID.	55

RBL. 0.11

A

23594

TO RAAMATUKOGU

1 0300 01040634 8